

จากเวทีเสวนา “ปัดฝุ่นภูมิปัญญา คันที่มาเชียงรากน้อย” สู่โครงการ “3-3-9 พื้นที่สร้างสรรค์...ปันรักษา ปันรักษา”¹

อาชวิชญ์ กฤษณสุวรรณ

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ได้จากการดำเนินงานของการบริการวิชาการแก่สังคม และทำนุบำรุงศิลป วัฒนธรรม ของคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ โดยผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้ คือ 1) เพื่อศึกษารบริบทและภูมิปัญญา ท้องถิ่นของชาวบ้านในพื้นที่ตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี 2) เพื่อศึกษาภิจกรรมและผลที่เกิดขึ้น ผ่านกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยกับชุมชนภายใต้การดำเนินโครงการบริการวิชาการแก่สังคมฯ โดยใช้ วิธีวิจัยเชิงผสมวิธี คือ มีทั้งงานวิจัยเชิงปริมาณ และงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยนำ ชุดข้อมูลที่ได้มาดำเนินการพัฒนาผลตอบแทนที่เรียบเพื่อนำมาดำเนินงานในปีต่อๆ ไป

ผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้พบว่า ชุมชนเชียงรากน้อย 5 หมู่บ้าน ในเขตตำบลเดียวกันนี้มีบริบทชุมชนที่แตกต่างกัน ด้วยการผสมผสานระหว่างคนไทย กับคนไทยเชื้อสายมอญ มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง คือ การแต่งกาย วิถีชีวิต งานประเพณีวัฒนธรรม อาหาร ศาสนา แต่ละหมู่บ้านยังมีการ ประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมในหมู่บ้าน คือ การเกษตร การค้าขาย รับจ้าง และพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรม นอกจากนี้ นักศึกษา yang ได้เห็นคุณค่าของสิ่งที่อาจจะไม่เคยเห็นหรือเคยทราบมาก่อนที่เกี่ยวกับชุมชนใน มิติต่างๆ เช่น มิติประเพณีวัฒนธรรม มิติด้านศาสนา มิติด้านเศรษฐกิจชุมชน และ มิติด้านการอยู่ร่วมกัน เป็นต้น ซึ่งฐานข้อมูลบริบทชุมชนนี้ได้มาจากการดำเนิน งาน 4 ขั้นตอน ขั้นการศึกษา ขั้นเตรียมงาน ขั้นดำเนินงาน และขั้นการประเมินผล ซึ่งประกอบไปด้วย กิจกรรมการละลายพฤติกรรม การทำแผนที่ความคิด การ จัดเวทีเสวนา เพื่อนำไปสู่ชุดข้อมูลในการจัดโครงการ 3-3-9 พื้นที่สร้างสรรค์... ปันรักษา ปันรักษา และมีการประเมินผลขั้ดเจนทั้งจากนักศึกษา และผู้เข้าร่วมโครงการ และกิจกรรม ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากการคิดจริงและทำจริง ผ่านการจัด กิจกรรมและโครงการจริง คณาจารย์ได้นำองค์ความรู้จากการบูรณาการการเรียน การสอนไปสร้างสรรค์ให้เกิดผลงานวิจัย วิชาการ และงานสร้างสรรค์ เป็นโครงการ ที่พัฒนาทั้งระดับชุมชน และพัฒนานักศึกษาเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติการกิจให้ สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย

คำสำคัญ : บัดฝุ่นภูมิปัญญา เชียงรากน้อย โครงการ 3-3-9 พื้นที่สร้างสรรค์... ปันรักษา ปันรักษา

สาขาวิชา : การสื่อสารเพื่อการ พัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

อาชวิชญ์ กฤษณสุวรรณ
หัวหน้าคณะวิจัย
คณะนิเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
อีเมล : aachavit@gmail.com

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งจากการวิจัย เรื่อง “กระบวนการสื่อสารเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษา : โครงการบริการวิชาการแก่สังคมหมู่บ้านศาลาแดงเหนือ” ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจาก มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

Field : Communication for sustainable community development

Aachavit Krishnasuvarna
Head of research team
School of Communication Arts
Bangkok University
Email: aachavit@gmail.com

From the Panel Discussion “Dusting off Local Wisdom – Finding the Origin of Chiang Rak Noi” To the “3-3-9 Creative Space Project ... Cycling for Preservation, Sharing Knowledge”¹

Aachavit Krishnasuvarna

Abstract

This article is part of the program of the social academic service and art and culture maintenance of the School of Communication Arts, Bangkok University. The objectives are 1) to study the context and local wisdom of the people in Chiang Rak Noi sub-district, Sam Khok district, Pathum Thani province; 2) to study communication processes and its effect of the community engagement activities through the social academic service of Bangkok University. The mixed research methodologies including quantitative and qualitative methods are used in this study. The lessons obtained from the study will be used in the future.

The study finds that the context of Chiang Rak Noi community is a combination of Thai and Mon people. Each group has its own local wisdom: costumes, ways of life, traditions, cultures, food, and religions. Depending on circumstances of each village, its people make a living through agriculture, trade, labor, or in an industrial factory. In addition, the students in this project have an opportunity to see and experience new things in different dimensions. Those include, for example, tradition and culture, religion, community economy, ways of living together in community. The data base of the contexts of this community comes from four working processes including studying, preparing, executing, and evaluating. The activities within the processes are ice-breaking, mind mapping, and seminar. The information gained from these activities leads to the “3-3-9 Creative Space Project ... Cycling for Preservation, Sharing Knowledge.” The evaluation has been made among the students and the community members who participated in the project. Research-based activities allowed the students to think and act through real activities and projects. Teachers are able to integrate the knowledge gained from this project to produce research, academic and creative work. The community and students are both developed through the project which is consistent with the commitment and identity of Bangkok University.

Keywords : Dust off local wisdom, Chiang Rak Noi, 3-3-9 Creative Space Project...Cycling for Preservation and Sharing Knowledge

¹ This article is part of the research titled “Participatory Communication for Preserving Local Wisdom of North Saladaeng Village : A Case Study of Social Academic Service”. The research is funded by Bangkok University.

บทนำ

บทบาทการทำงานของมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการเรียนการสอนนั้น นอกจากจะให้ความรู้แก่นักศึกษาแล้ว การให้บริการวิชาการเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนและสังคมอย่างแท้จริง ยังถือเป็นอีกหนึ่งบทบาทสำคัญที่มหาวิทยาลัยจำเป็นต้องดำเนินการปฏิบัติควบคู่กันไปด้วย โดยได้บูรณาการการเรียนการสอน การให้บริการวิชาการแก่สังคม และการพัฒนางานวิจัยเพื่อชุมชนและสังคม ผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างคณาจารย์ นักศึกษา ศิษย์เก่า ชุมชน และหน่วยงานจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อมุ่งสู่การเป็นมหาวิทยาลัยที่แสดงความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างแท้จริง (University Social Responsibility :USR)

เนื่องจากมหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาเขตวังสิต ตั้งอยู่ในจังหวัดปทุมธานี พื้นที่การบริการวิชาการแก่สังคมของมหาวิทยาลัยกรุงเทพจึงอยู่ในจังหวัดปทุมธานี โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอคลองหลวง ซึ่งเป็นที่ตั้งของวิทยาเขตวังสิต และอำเภอเมือง ซึ่งอยู่ทิศใต้ติดด้านหลังของมหาวิทยาลัย คณะ ทำงานบริการวิชาการแก่สังคมได้มีแผนการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทั้งเรื่องการส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐาน การให้คำปรึกษา และการฝึกอบรมเรื่องที่ชุมชนต้องการ รวมทั้งโครงการอื่นๆ เป็นต้น ผลจากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า ชุมชนและมหาวิทยาลัยมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน การดำเนินการต่อเนื่องในปีการศึกษา 2555 จึงเป็นการต่อยอดโครงการที่ได้ดำเนินการไปแล้ว อย่างไรก็ตาม ความจำเป็นในการสำรวจปัญหาและความต้องการก็เป็นเรื่องที่สำคัญอยู่ เพราะทั้งปัญหาชุมชนและความต้องการนั้นย่อมมีความเปลี่ยนแปลงไปเป็นธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปีการศึกษา 2555 มหาวิทยาลัยมีนโยบายให้ดำเนินการในพื้นที่ได้พื้นที่หนึ่งให้มีการพัฒนา

อย่างเต็มที่ ซึ่งคณะทำงานบริการวิชาการแก่สังคมได้พิจารณาข้อมูลและตัดสินใจเลือกตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี เป็นพื้นที่ดำเนินการ ดังนั้นในช่วงต้นปีการศึกษา 2555 จึงเน้นการสำรวจปัญหาและความต้องการในพื้นที่ ดังกล่าว

พื้นที่ในตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี จึงเป็นพื้นที่เป้าหมายที่คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ วางแผนในการดำเนินโครงการบริการวิชาการแก่สังคมฯ ในระหว่างปีการศึกษา 2555-2558 ที่จะนำศาสตร์ความรู้ด้านนิเทศศาสตร์ เน้นทางด้านการสื่อสารพูดคุย การสร้างการมีส่วนร่วมในการระดมความคิดระหว่างนักศึกษา คณาจารย์ ชาวบ้านในชุมชน และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ โดยลงพื้นที่เพื่อพัฒนาชุมชนในพื้นที่เป้าหมายที่ประกอบไปด้วย 5 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านปากอاد (หมู่ 1) หมู่บ้านศาลาแดง เหนือ (หมู่ 2) หมู่บ้านเมตารังค์ (หมู่ 3) หมู่บ้านศาลาพัน (หมู่ 4) และหมู่บ้านวัดคลองพลับ (หมู่ 5) การดำเนินงานเริ่มจาก การพูดคุยทำความเข้าใจกันในระดับผู้นำชุมชน เพื่อทำความเข้าใจในการดำเนินงานร่วมกัน ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินโครงการบริการวิชาการแก่สังคมฯ ของคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ อย่างเป็นรูปธรรม โดยเริ่มจากการจัดเวทีเสวนा “ปั้นฝันภูมิปัญญา คันที่มาเชียงรากน้อย” เพื่อนำองค์ความรู้ทางภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการจัดโครงการ “3-3-9 พื้นที่สร้างสรรค์...ปั้นรักษ์ ปันรู้”

สำหรับกิจกรรมบริการวิชาการแบบมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยกรุงเทพกับชุมชน ที่ดำเนินการผ่านโครงการบริการวิชาการแก่สังคมฯ ของคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ในพื้นที่ตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ครอบคลุมตั้งแต่ปีพ.ศ. 2555-2558 ตามลำดับ ดังนี้

ลำดับ	ปีการศึกษา (ระยะเวลา)	รายละเอียดกิจกรรม
ช่วงที่ 1	2555 (พ.ศ. 2555-2556)	“ปั้นฝัน ภูมิปัญญา คันที่มาเชียงรากน้อย” สู่โครงการ “3-3-9 พื้นที่สร้างสรรค์...ปั้นรักษ์ ปันรู้”
ช่วงที่ 2	2556 (พ.ศ. 2556-2557)	“พิพิธภัณฑ์ชีวิต” สู่โครงการ “มอญ ช่อน ภูมิ”
ช่วงที่ 3	2557 (พ.ศ. 2557-2558)	“มอญ ช่อน ภูมิ ตอน ถอดรหัสคัมภีร์ใบลาน” สู่โครงการ “มอญ ช่อน ภูมิ” ครั้งที่ 2

เนื่องจากหลักการออกแบบบริการวิชาการอย่างมีส่วนร่วมนั้น ต้องเริ่มต้นจากความต้องการของชุมชน ต้องออกแบบให้สอดรับกับบริบทหรือทุนของชุมชน ต้องเน้นการมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาคเท่าเทียมระหว่างสถาบันการศึกษาและชุมชน การใช้กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมนี้ จึงเป็นที่มาของโครงการวิจัยในการศึกษารั้งนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

- เพื่อศึกษารูปแบบและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านในพื้นที่ตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี
- เพื่อศึกษาภาระและผลที่เกิดขึ้นของการมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยกับชุมชน ผ่านโครงการบริการวิชาการแก่สังคมฯ และผ่านกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน รวมถึงสมาชิกในชุมชนตำบลเชียงรากน้อย จังหวัดปทุมธานี โดยมุ่งศึกษาการมีส่วนร่วม การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำข้อมูลองค์ความรู้พื้นฐานของชุมชนมาจัดเก็บ และนำไปดำเนินงานภายใต้การจัดโครงการบริการวิชาการแก่สังคมฯ ของมหาวิทยาลัย ซึ่งถือเป็นภารกิจที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษา

สำหรับเนื้อหาในบทความนี้ จะเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “กระบวนการสื่อสารเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษา : โครงการบริการวิชาการแก่สังคมหมู่บ้านศาลาแดงเหนือ” ระหว่างปีพ.ศ. 2555-2558 โดยจะรายงานผลการวิจัยเฉพาะในช่วงปีแรก คือ ปีพ.ศ. 2555 เท่านั้น

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

บัดฟุ่นภูมิปัญญา คันที่มาเชียงรากน้อย หมายถึง เวทีเสวนารูปแบบที่ให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันที่จะค้นหาข้อมูลพื้นฐาน รากเหง้าทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชุมชนเชียงรากน้อยมีอยู่ และสิ่งที่คาดหวังว่าอย่างจะมี เชียงรากน้อย หมายถึง ตำบลนี้ในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ประกอบไปด้วย 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านปากอุด หมู่บ้านศาลาแดงเหนือ หมู่บ้านเมตารังค์ หมู่บ้านศาลาพัน และหมู่บ้านวัดคลองพลับ

โครงการ 3-3-9 พื้นที่สร้างสรรค์...ปั่นรักษ์ปันรู้ หมายถึง โครงการบริการวิชาการแก่สังคม และทำนุบำรุงศิลป วัฒนธรรมของคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ที่นำชุดข้อมูลหรือองค์ความรู้จากเวทีเสวนามาใช้ในการจัดกิจกรรมการปั่นจักรยานท่องเที่ยว นิทรรศการห้องถิ่น และจำหน่ายของดีประจำหมู่บ้านของชาวบ้านในตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยที่ศึกษาถึงกระบวนการการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมระหว่างมหาวิทยาลัย คณะ สาขาวิชา กับชุมชนเป้าหมายของมหาวิทยาลัย โดยเลือกใช้แนวคิดและทฤษฎีรวมไปถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบการสื่อสาร
2. ทฤษฎีการสื่อสารกลุ่มเล็ก
3. แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม
4. แนวคิดกระบวนการทำงานวัฒนธรรมเชิงรุก
5. แนวคิดในการศึกษาการบริหารจัดการวัฒนธรรม ท้องถิ่น
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบทางการสื่อสาร (ภัสรวี นิติ เกษตรสุนทร, 2548; น. 139-147)

องค์ประกอบหลักทางการสื่อสาร หมายถึง องค์ประกอบที่มีความจำเป็นและขาดเสียไม่ได้ในกระบวนการสื่อสาร หากองค์ประกอบใดองค์ประหนึ่งขาดไป ก็จะทำให้การสื่อสาร ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ประกอบไปด้วย ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร

การให้ความสำคัญแก่ผู้รับสารในฐานะผู้มีส่วนร่วม ในกระบวนการสื่อสาร คือ แบบจำลองการสื่อสารสองทางที่ผู้รับสารสามารถส่งปฏิกริยาป้อนกลับไปยังผู้ส่งสาร และยังรวมถึงแบบจำลองการสื่อสารของ วิลเบอร์ ชาร์ราม (Wibor Schramm) ที่แสดงให้เห็นว่า ผู้รับสารไม่ได้มีหน้าที่อยู่รับสารที่ส่งมายังปลายทางของเส้นทางการสื่อสารเท่านั้น แต่ยังมีหน้าที่ “ตอบรับ” และ “ตีความสาร” ที่ส่งออกมายังผู้ส่งสาร ให้มีความหมายที่สอดคล้องกับการรับรู้ของตน และนอกจากทำหน้าที่เป็นผู้รับสารแล้ว ยังเป็นผู้ส่งสารด้วยการส่ง “ปฏิกริยาตอบกลับ” ซึ่งเป็นสารที่ได้ “เข้ารับ” และกลับไปยังแหล่งที่มาของสาร

นอกจากนี้ การให้ความสำคัญแก่ผู้รับสารในฐานะผู้เลือกใช้ประโยชน์จากสื่อและเนื้อหาสาร เพื่อศึกษาให้ได้มาซึ่งความพึงพอใจ หรือเพื่อสนองตอบต่อพฤติกรรมของผู้รับสาร ในแง่ของความต้องการ ความจำเป็น และความสนใจของแต่ละบุคคล โดยการศึกษาเรื่องการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจนั้น ผู้รับสารจะทำหน้าที่เป็น “ผู้เลือกเปิดรับสาร” (Selective exposure) โดยมีปัจจัยดังนี้ 1) ลักษณะเฉพาะทั้งภายในและภายนอกของปัจเจกบุคคล 2) ความต้องการ ความจำเป็น และความสนใจ ต่างๆ ของปัจเจกบุคคล 3) ความคาดหวัง และการรับรู้เกี่ยวกับสื่อ เนื้อหา และผู้ส่งสาร โดยปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ จะเข้ามาเป็นตัวกำหนดว่า ผู้รับสารจะเลือกหรือไม่เลือกใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชน และผู้รับสารยังสามารถเลือกรับรู้ (Selective perception) และเลือกจดจำ (Selective retention) อีกด้วย

2. ทฤษฎีการสื่อสารกลุ่มเล็ก (จันทนา ทองประยูร, 2548; น.9)

การสื่อสารกลุ่มเล็ก หมายถึง การที่บุคคลจำนวนหนึ่ง สื่อสารกันแบบเชิงยุหน้าในช่วงเวลาหนึ่ง โดยมีจำนวนมาก พอกับบุคคลหนึ่งสามารถสื่อสารกับทุกคนในกลุ่มโดยตรง การสื่อสารในกลุ่มเล็กมีกระบวนการการสื่อสารกับทุกคนในกลุ่มโดยตรง สามารถมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มเท่านั้น กลุ่มมีวัตถุประสงค์หรือเป้าประสงค์ร่วมกัน สมาชิกกลุ่มรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มและมีอิทธิพลต่อกัน

บรู๊กส์ (Brooks, 1978, อ้างถึงในจันทนา ทองประยูร, 2548; น.10) แบ่งประเภทของการสื่อสารกลุ่มเล็ก เป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปัจมภูมิ กลุ่มสังคมหรือกลุ่มไม่เป็นทางการ กลุ่มการศึกษา กลุ่มบำบัด และกลุ่มแก่ไขปัญหาหรือกลุ่มงานนอกจากที่กล่าวมานี้ ยังสามารถแบ่งตามวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งกลุ่ม กล่าวคือ กลุ่มเพื่อยุดประสงค์ของงานหรือกลุ่มงาน ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีเป้าประสงค์กลุ่มชัดเจน และกลุ่มมุ่งบรรลุประสงค์นั้น เป้าประสงค์ของกลุ่มมักเป็นการพยายามหาข้อตัดสินใจ ซึ่งกลุ่มได้รับมอบอำนาจให้หาวิธีการเพื่อให้ได้ข้อตัดสินใจ

เมื่อสมาชิกกลุ่มมีเป้าประสงค์ร่วมกัน ทุกคนในกลุ่มจะทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าประสงค์นั้น โดยสมาชิกต้องค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการตัดสินใจให้มากที่สุด ถ้าสมาชิกทั้งหมดในกลุ่มต่างมีปฏิสัมพันธ์เพื่อมุ่งงานในลักษณะนี้ เป้าประสงค์ของกลุ่มเล็กอาจบรรลุได้ กลุ่มจะมีกระบวนการคิดที่สมาชิกกลุ่มมีการเตรียมตัวล่วงหน้าเพื่อให้ได้ข้อตัดสินใจที่ดีที่สุด

ทัฟ และ เมฟาโลพูลอส (Tuft & Mefalopulos, 2009; p.5-6) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของกระบวนการในการพัฒนาโครงการ เป็นเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาโครงการที่กระทำร่วมกันขององค์กรในระดับนานาชาติ จนนำไปสู่การพัฒนาภาคประชาชน ประกอบไปด้วย การให้บริการขั้นพื้นฐานอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นเครื่องมือในการให้บริการสาธารณะและการบริการพิเศษทางด้านสุขภาพ การศึกษา เส้นทางการคมนาคม การส่งเสริมทางการเกษตรและน้ำ นำมาซึ่งแผนการที่สามารถให้ได้กับชั้นกลุ่มน้อย

การสนับสนุนตามเป้าหมายที่กำหนด คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคประชาชน ซึ่งเสียงของพวกรเข้าจะกล่าวมาเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการในการกำหนดนโยบาย โดยองค์ประกอบสำคัญจะต้องได้รับการสนับสนุนจากภาคประชาชน และการปักครองส่วนห้องถีนควรริเริ่มที่จะทำขึ้นมา ก่อน เช่น การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการจัดสรรงบประมาณสาธารณะ และบุคคลหรือชุมชนมีส่วนในการเสริมสร้างศักยภาพและชื่อเสียงของชั้นกลุ่มน้อย

การตรวจสอบความคืบหน้า คือ การดำเนินกิจกรรมที่รวมไปถึงแบบแผนการรายงานตนเอง และชุมชนมีส่วนร่วมโดยตรงในกระบวนการตรวจสอบ

การสนับสนุนสิ่งที่คิดกับการเรียนรู้ในระดับท้องถิ่น คือ โอกาสที่ได้มาจากการสนับสนุน การเรียนรู้ และคำติชม ซึ่งจะเป็นองค์ประกอบสำคัญในการประเมินผลโครงการ

สำหรับขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนจะประกอบด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอน (Tufte & Mefalopulos, 2009; p. 5-6) คือ

1. ขั้นตอนการสำรวจ คือ การสำรวจหาปัญหาในพื้นที่ที่จะพัฒนา เพื่อระบุที่มาของปัญหาได้ถูกต้อง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันในกระบวนการ ด้วยการสำรวจพื้นที่โดยรอบของบัญหา อาจรวมถึงการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วก่อนหน้านี้ ความรู้ของบุคคลหรือชุมชน และทัศนคติมีผลต่อนโยบายที่ออกมามา ซึ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องจะเปลี่ยนไปตามบริบทของสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม จิตวิญญาณ เพศ และอื่นๆ

2. ขั้นตอนของการออกแบบ คือ การกำหนดกิจกรรมที่เกิดขึ้น โดยการมีส่วนร่วมจะช่วยให้เข้าถึงความปลอดภัยของผู้เป็นเจ้าของพื้นที่ และเป็นข้อผูกมัดกับชุมชนที่เกี่ยวข้อง ด้วยลักษณะการดำเนินการแบบมีส่วนร่วมกับคนในพื้นที่หรือในท้องถิ่น กับจุดมุ่งหมายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ เพื่อเป็นการเพิ่มทั้งเนื้อหาจากคำแนะนำของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม

3. ขั้นตอนการดำเนินการ คือ การดำเนินงานที่มีการวางแผนร่วมมือกัน ด้วยความมุ่งมั่นที่จะทำให้เกิดความสัมพันธ์หรือผลที่ได้จากการดำเนินงานอย่างยั่งยืน

4. ขั้นตอนการประเมินผล คือ การมีส่วนร่วมจะต้องมั่นใจว่า ผลที่ได้นั้นจะสามารถเปลี่ยนเป็นเสียงเดียวกันที่แสดงออกถึงความตั้งใจร่วมกันที่จะร่วมประเมินผล เพราะผลจากการประเมินจะเป็นไปตามตัวชี้วัดหรือเครื่องมือวัดที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องนั้น ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดไว้ตั้งแต่เริ่มต้น

นอกจากนี้ กาญจนฯ แก้วเทพ (2546; n.109) ยังได้กล่าวถึงการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนไว้ว่า การมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารของประชาชนจะเกิดขึ้นได้ต้องเกี่ยวข้องผูกโยงกับความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of belonging) โดยด้านหนึ่ง ความรู้สึกเป็นเจ้าของนำมาซึ่งความสนใจ ห่วงใย ดูแลรักษา ในขณะที่อีกด้านหนึ่ง ความรู้สึกเป็นเจ้าของจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้เป็นเจ้าของมีอำนาจสามารถเข้าไปจัดการกับสิ่งของหรือเรื่องราวนั้น ซึ่งก็คือการเข้ามามีส่วนร่วมนั่นเอง ดังนั้น การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและความรู้สึกผูกพัน เป็นกระบวนการรับส่งซึ่งกันและกัน กล่าวคือ เมื่อเริ่มต้นด้วย

การเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารก็จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งระดับความเข้าใจ ระดับอารมณ์ไปจนถึงระดับการกระทำ ที่จะนำไปสู่ความผูกพันต่อประเดิมนั้นๆ เมื่อผูกพันก็จะกลายเป็นแรงจูงใจให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการสื่อสารมากขึ้น

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1) งานวิจัยเชิงพื้นที่/ชุมชน

1.1) การศึกษาเรื่อง “แนวทางในการพัฒนาการดำเนินรักษาการณ์ด้วยวัฒนธรรมของชนชาติมอญบ้านศาลาแดง เนื่อ ตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี” ของ ปาริชาติ เบญจวรรณ์ และ ศุภกานยูน พลก่อ (2553) พบว่า แนวทางการพัฒนาการดำเนินรักษาการณ์ด้วยวัฒนธรรมของชาว่าไทยเชื้อสายมอญบ้านศาลาแดงเนื่องนี้ จำเป็นต้องใช้ศักยภาพของคนในชุมชนเอง ลดการพึ่งพาจากภายนอก ส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในตนเอง และสามารถพึ่งตนเองได้มากที่สุด โดยอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม โดยการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยสามารถรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกภัตตน์ ที่เกิดขึ้น คือ การนำอินเทอร์เน็ตเข้ามาใช้เป็นเครื่องมือโดยการจัดทำเว็บไซต์ของชุมชน เพื่อรวบรวมเรื่องราวประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชน ประเพณี ความเชื่อ และวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายมอญ ที่ได้ปฏิบัติสืบท่องมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน

1.2) การศึกษาเรื่อง “ภูมิปัญญาชาวบ้านต่อการสร้างความเข้มแข็งชุมชน : กรณีศึกษาบ้านอัมพวน หมู่ที่ 8 ตำบลสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ของ วรุณี พงษ์กิจภูมิ (2545) พบว่า ชาวบ้านนำภูมิปัญญาชาวบ้านด้านเกษตรแบบดั้งเดิมผสมผสานกับประสบการณ์ ประยุกต์กับแนวคิดใหม่ที่คันபบ มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจชุมชน เพื่อเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น มีรายได้มากขึ้น ทำให้สามารถครอบครัวสามารถพึ่งพาตนเองได้ สร้างความเป็นอยู่ที่ดีแก่ประชาชนในชุมชน และยังมีการนำภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการจัดการสวัสดิการและธุรกิจชุมชน มีการรวมกลุ่มกัน โดยสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มด้วยความสมัครใจ เลือกกรรมการบริหาร จัดการกันอย่างมีระบบ เศรษฐกิจชุมชนที่ร่วมกันตั้งขึ้น ช่วยกันคิดช่วยกันทำและช่วยกันแก้ปัญหา ชาวบ้านมีความสามัคคี มีน้ำใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงทำให้เกิดอำนาจในการต่อรองในการจำหน่ายผลผลิต เพื่อให้ได้ราคาดี ทำให้ชุมชนมีพลังในการพัฒนาและสร้างประโยชน์แก่ชุมชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เมื่อประชาชนมีงานทำ มีรายได้ จึงมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทั้งส่วนตัวและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีคุณค่าและมีความสำคัญยิ่ง

1.3) การศึกษาเรื่อง “ของเล่นพื้นบ้านในฐานะสื่อเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับเด็กและเยาวชน ตำบลป่าเดด อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย” ของ รัตติกาล เจนจัด (2548) พบว่า ผู้สูงอายุในฐานะผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา มีคุณลักษณะที่โดดเด่น เช่น เป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องของเล่นพื้นบ้าน มีความสามารถในการถ่ายทอดภูมิปัญญา มีความพร้อมที่จะทำการถ่ายทอดภูมิปัญญา รักเด็กและเข้าใจเด็ก เป็นต้น นอกจากนั้น ยังเป็นผู้ที่มีความสามารถในการวิเคราะห์ผู้รับสาร ได้แก่ เพศของผู้รับสาร วัยของผู้รับสาร ทักษะและความสามารถของผู้รับสาร และความสนใจของผู้รับสาร ส่วนกลยุทธ์ที่ใช้ในการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาหลักๆ พบว่า เป็นการสาธิต เพื่อให้เด็กได้ทำตาม การสื่อสารในบรรยากาศที่ไม่เป็นทางการ การสื่อสารสองทางเพื่อเปิดโอกาสให้มีการซักถาม การจัดกลุ่มที่เหมาะสมและการใช้ภาษาถิ่น ทางด้านเนื้อหาเป็นเรื่องของความเป็นมาของของเล่น ประโยชน์ ความรู้เรื่องวัสดุและอุปกรณ์ รวมทั้งวิธีทำและวิธีเล่น ซึ่งทางการสื่อสารและสื่อแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1. ด้านพื้นที่ ได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียน และพิพิธภัณฑ์เล่นได้ 2. ด้านเวลา ได้แก่ ผ่านกิจกรรมงานวันเด็ก และการแข่งขัน กีฬาพื้นบ้าน 3. สื่อ พบว่า มีสื่อกิจกรรมการเรียนการสอนของเล่นพื้นบ้านที่โรงเรียน และสื่อเชิงรุกผ่านกิจกรรมของเล่นดินทางและสุดท้ายเด็กในฐานะผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาพบว่า เด็กที่มีความสนใจที่จะรับการถ่ายทอดภูมิปัญญา มีลักษณะโดดเด่น เช่น มีความสนใจ มีความชอบของเล่นพื้นบ้าน อยากทำของเล่นเป็น รวมทั้งเป็นคนช่างสังเกตและชอบซักถาม

2) งานวิจัยเชิงการสื่อสาร/การมีส่วนร่วม

2.1) การศึกษาเรื่อง “การสื่อทอดสื่อพื้นบ้านเท่่งตู้ก จังหวัดจันทบุรี เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน” ของ สุชาดา พงศ์กิตติวุฒิ (2551) งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสื่อทอดเท่่งตู้กที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทชุมชน บทบาทของหน่วยงานภายนอกที่มีผลต่อการสื่อทอดเท่่งตู้ก ปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการกระบวนการสื่อทอด และบทบาทหน้าที่ของเท่่งตู้กที่มีต่อชุมชน โดยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมายในการศึกษา ได้แก่ กลุ่มศิลปินบ้านเจ้าหลวง ผู้นำท้องถิ่น ชาวบ้านบ้านเจ้าหลวง ผู้ชุมทั้งในชุมชนและนอกชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า 1) นักวิจัยในฐานะปัจจัยภายนอกมีผลในการหนุนเสริมการสื่อทอด การสร้างเสริมสถานภาพของสื่อพื้นบ้าน และประสานความต่อร้าวทางวัฒนธรรมให้แก่ศิลปินที่บ้านเจ้าหลวง 2) บริบทชุมชนนั้นจะเป็นปัจจัย

เอื้อหรือบังคับอุปสรรคในการสื่อทอดสื่อพื้นบ้าน ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างศิลปินและปัจจัยภายนอก 3) โครงการสื่อพื้นบ้านสื่อสารสุขในฐานะหน่วยงานภายนอก มีบทบาทในการเพิ่มต้นทุนในการสื่อทอดสื่อพื้นบ้าน ด้วยกระบวนการทำงานแบบวัฒนธรรมเชิงรุก 4) การเปลี่ยนแปลงของบริบทชุมชนอันเนื่องมาจากการผลกระทบของปัจจัยภายนอก ส่งผลต่อการสื่อทอดเท่่งตู้กในลักษณะของการปรับตัว ได้แก่ การปรับโครงสร้างองค์กร การปรับการรับสมัครสมาชิก การปรับแรงจูงใจในการเข้าสู่องค์กร การปรับรูปแบบการสอน การปรับวิธีการสอน การปรับนิยาม การปรับตัวของศิลปิน การปรับเนื้อหา การปรับพื้นที่ ช่องทาง วาระโอกาส การปรับผู้ชุมชน การปรับต้นทุน และการปรับการมีส่วนร่วม 5) ปัจจัยภายนอกส่งผลต่อการแตกตัวทางวัฒนธรรมของเท่่งตู้ก ได้แก่ การแตกตัวด้านศิลปิน/บุคคล การแตกตัวด้านองค์กร/คณะ การแตกตัวด้านกระบวนการผลิต การแตกตัวด้านบทบาทหน้าที่ และการแตกตัวด้านรสนิยมของผู้ชุมชน 6) บทบาทหน้าที่ของเท่่งตู้ก มีลักษณะที่เป็นพลวัตไปตามบริบทชุมชน และความเข้มแข็งของสื่อพื้นบ้านของ โดยบทบาทหน้าที่ที่สำคัญ คือบทบาทที่สื่อมวลชนไม่สามารถทดแทนได้ เช่น การเป็นที่พึ่งทางใจ การสมานรอยร้าวในชุมชน และที่สำคัญ คือการเสริมสร้างอัตลักษณ์ให้แก่ชุมชนในนามที่ต้องประกับวัฒนธรรมจากภายนอก

2.2) การศึกษาเรื่อง “การสื่อทอดเอ็งกอเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ให้แก่คนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี” ของ สุชาดา พงศ์กิตติวุฒิ (2558) พบว่า ลักษณะเชื้อชาติคนส่วนใหญ่ของฆาพนันสินคิม จังหวัดชลบุรี แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ใหญ่ คือ ไทย ลาว จีน โดยชาวยีนเป็นกลุ่มสุดท้ายที่อพยพมาอยู่ที่นี่ การอยู่ร่วมกับเชื้อชาติอื่นจึงจำเป็นต้องแสดงอัตลักษณ์เพื่อแสดงถึงการดำรงอยู่ รวมทั้งการสร้างอำนาจการต่อรองในพื้นที่ มิติทางด้านวัฒนธรรม เช่น การแสดงเอ็งกอ จึงถูกเลือกสรรนำมาผลิตขึ้นเพื่อการสร้างและสื่อทอดอัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีน ผู้วิจัยสนใจเรื่องการสื่อทอดเอ็งกอว่า มีส่วนในการเสริมสร้างอัตลักษณ์ให้แก่คนไทยเชื้อสายจีนอย่างไร โดยผลการศึกษาพบว่า การสื่อทอดสื่อพื้นบ้านอย่างเข้มแข็ง ต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในหลากหลายรูปแบบ เช่น เอ็งกอ ที่สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในฐานะศิลปิน ผู้ชุมชน ผู้สนับสนุนการแสดงในด้านต่างๆ เช่น การสนับสนุนอาหารสำหรับผู้ฝึกซ้อม สนับสนุนค่าซักรีดซุดแสดงและอื่นๆ เมื่อมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมย่อมสร้างจิตสำนึก (Consciousness) ว่า สื่อพื้นบ้านเป็นของชุมชนที่ทุกคนในชุมชนเป็นเจ้าของร่วมกัน ไม่ได้ผูกขาดอยู่เฉพาะที่ศิลปินกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีความรักและห่วงเห็นสื่อพื้นบ้าน และกระตือรือร้นที่จะสืบทอดสื่อพื้นบ้านต่อไป ในขณะที่การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมยังช่วยสร้างสัมพันธภาพสำหรับผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ทุกภาคส่วนในชุมชน จนพัฒนาไปสู่เครือข่าย (Network) ในการทำงานสืบทอดสื่อพื้นบ้านให้เข้มแข็งต่อไป

สิ่งที่สำคัญสำหรับกระบวนการสืบทอดและสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ต้องดึงอยู่บนหลักของ “การสื่อสารอย่างมีส่วนร่วม” ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการทำงานร่วมกันของผู้ส่งสาร หรือผู้สืบทอดในลักษณะของการทำงานบนเครือข่าย หรือการให้ผู้รับสารซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบการสืบทอดที่เหมาะสมกับกลุ่มวัยของตน

2.3) การศึกษาเรื่อง “การสื่อสารเพื่อธำรงรักษาและต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นมอญ ของกลุ่มชาวมอญพัฒนาในประเทศไทย” หัวข้อ “มิติประวัติศาสตร์ที่เป็นบริบทชุมชนที่สำคัญในการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นมอญแบบต่างๆ อันได้แก่ อัตลักษณ์แบบมอญไฮโซของกลุ่มมอญพะประแดง อัตลักษณ์มอญค้าขาย และมอญช่างปั้นของกลุ่มมอญเกาะเกร็ด และมอญน้ำเดิมของกลุ่มมอญบางกระดี โดยปัจจัยสำคัญที่สุดที่มีผลต่อการสืบทอดและธำรงรักษาอัตลักษณ์ความเป็นมอญ คือ จำนวนและการควบคุมจากคนรุ่นเก่า ซึ่งทั้งการสร้างและการธำรงรักษาและการต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นมอญนั้น กระทำผ่านการสื่อสารทั้งสิ้น 6 ประเภท ในลักษณะของการผสมผสานข้อดีของแต่ละสื่อเข้าด้วยกัน อันได้แก่ การสื่อสารผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อบุคคล สื่อประเพณี สื่อวัฒนธรรม องค์กรเครือข่ายของชาวมอญ และผ่านภาษาในพื้นที่ชีวิตประจำวัน

นอกจากนี้ ยังพบว่า การรับรู้อัตลักษณ์ความเป็นมอญที่สอดคล้องกันระหว่างกลุ่มคนมอญในฐานะคนในและกลุ่มคนนอกในฐานะผู้อื่น มี 2 อัตลักษณ์ด้วยกัน คือ 1) อัตลักษณ์ “มอญที่เป็นชนชาติที่มีอารยธรรม” 2) อัตลักษณ์ “มอญเป็นชนชาติที่เคร่งครัดในพุทธศาสนา” ผสมผสานกับการสร้างให้ชนชาติพม่า คือ ความเป็นอื่นสำหรับทั้งชาวมอญและชาวไทย ซึ่งเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้กลุ่มชาวมอญที่อยู่ในฐานะคนพัฒนาของสังคมย่อสามารถอยู่ร่วมกับสังคมไทยที่เป็นสังคมใหญ่ได้อย่างราบรื่น

วิธีการวิจัย

ใช้วิธีวิจัยเชิงผสมวิธี คือ มีทั้งงานวิจัยเชิงปริมาณ และงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยนำชุดข้อมูลที่ได้มานำเสนอพร้อมกับบทเรียนเพื่อนำมาดำเนินงานในปีต่อๆ ไป

1. งานวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 แบบสอบถามการดำเนินงานการจัดกิจกรรมสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการฯ “3-3-9 พื้นที่สร้างสรรค์...ปั้นรักษ์ปันรู้” เป็นประชาชนที่เข้ามาร่วมงาน จำนวน 200 คน

1.2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียนและการเรียนรู้ร่วมกัน โดยทำการสำรวจความคิดของนักศึกษาวิชา PR303 Stakeholder Analysis Management (การบริหารข้อมูลเชิงวิเคราะห์ของประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง) และ PR308 Integrated Relationship Management (การบริหารความสัมพันธ์แบบบูรณาการ) จำนวน 230 คน

1.3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจและความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการฯ โดยสำรวจความคิดเห็นของประชาชนทั่วไปที่เข้าร่วมงานโครงการ “3-3-9 พื้นที่สร้างสรรค์...ปั้นรักษ์ปันรู้” จำนวน 60 คน

1.4 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจและความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการฯ โดยสำรวจความคิดเห็นของคนในชุมชนเชียงรากน้อย จำนวน 18 คน

2. งานวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็น ความพึงพอใจ และข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมการแข่งขันจักรยานรักษ์โลก

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “กระบวนการสื่อสารเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษา : โครงการบริการวิชาการแก่สังคมหมู่บ้านศาลาแดงเหนือ” ในบทความวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้เลือกนำเสนอบางส่วนของงานวิจัยเท่านั้น เพื่อให้เห็นถึงที่มาของการดำเนินงานภายใต้โครงการบริการวิชาการแก่สังคมฯ ของคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ดังที่ กาญจนาก้าวเทพ และคณะ (2551; น. 353-367) กล่าวว่า หัวใจสำคัญของการสื่อสารชุมชน คือ ความรู้และความเข้าใจที่มีต่อต้นทุนศักยภาพ ข้อจำกัดของชุมชน เพื่อจะนำความรู้ความเข้าใจนั้นไปออกแบบการสื่อสารให้เหมาะสมกับประเด็นหรือเป้าหมายที่ต้องการ ดังนั้น หากศึกษากระบวนการสื่อสารของชุมชน ควรมีความเข้าใจในเรื่องบริบททางการสื่อสารของชุมชนนั้นๆ เนื่องจากการสื่อสารเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายใต้สภาพแวดล้อมหนึ่งๆ เสมอ การศึกษาบริบททางการสื่อสารของชุมชนนั้น ผู้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารชุมชน ควรมีความรู้ความเข้าใจในประเด็นดังต่อไปนี้

บริบทและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านในพื้นที่ตำบลเชียงรากน้อย อั่งเกอสามโ哥ก จังหวัดปทุมธานี

1. สภาพทั่วไปโดยรวมของชุมชนตำบลเชียงรากน้อย สภาพโดยทั่วไป :

อาณาเขต มีเนื้อที่ประมาณ 11.7 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 7,300 ไร่ มีอาณาเขตดังนี้ ทิศเหนือติดกับตำบลเชียงรากน้อย อำเภอบางไทร จังหวัดพะรังนครศรีอยุธยา ทิศใต้ติดกับตำบลบ้านเงี้ว และตำบลบ้านปทุม อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ทิศตะวันออกติดกับเทศบาลเมืองท่าโขลง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ทิศตะวันตกติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา (ผั้งตรงข้ามเป็นตำบลท้ายเกะ)

เขตการปกครอง ประกอบด้วย จำนวนหมู่บ้าน 5 หมู่บ้าน คือ หมู่ 1 บ้านปากอ่าด 232 ครัวเรือน (ชาย 369 คน หญิง 355 คน รวม 724 คน) หมู่ 2 บ้านศาลาแดงเหนือ 101 ครัวเรือน (ชาย 174 คน หญิง 163 คน รวม 337 คน) หมู่ 3 บ้านเมตารังค์ 135 ครัวเรือน (ชาย 261 คน หญิง 284 คน รวม 545 คน) หมู่ 4 บ้านศาลาพัน 284 ครัวเรือน (ชาย 455 คน หญิง 478 คน รวม 933 คน) หมู่ 5 บ้านพลับ 246 ครัวเรือน (ชาย 437 คน หญิง 463 คน รวม 900 คน) รวม 998 ครัวเรือน (ชาย 1,696 คน หญิง 1,743 คน รวมทั้งสิ้น 3,439 คน)

สภาพภูมิประเทศและลักษณะภูมิอากาศ ภูมิประเทศในอดีตเป็นที่รับรู้มีริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออก มีคลองธรรมชาติไหลผ่านหลายสาย อุณหภูมิปกติ ฝนตกตามฤดูกาล ทำให้มีปริมาณน้ำฝนเพียงพอแก่การเกษตรกรรม แต่เมื่อมีทางด่วนอุดรรัถยา (แจ้งวัฒนะ-บางปะอิน) หมู่บ้านในตำบลเชียงรากน้อยถูกแบ่งพื้นที่แยกออกจากกัน

สภาพเศรษฐกิจและสังคมโดยภาพรวม ชุมชนโดยรวมมีลักษณะเป็นชุมชนเกษตรกรรม และรับจ้างทั่วไป มีการดำเนินวิถีชีวิตแบบชุมชนดั้งเดิม มีจิตสำนึกรักน้ำดื่มน้ำ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีท่องถิ่น มีแรงงานเกี่ยวในความสัมพันธ์ของชุมชนอย่างหนาแน่น ด้านโครงสร้างพื้นฐาน :

การไฟฟ้า ราชภัฏเชียงใหม่ไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือน

การประปา ราชภูรังข้าดน้ำสะอาด เพื่อการอุปโภค บริโภค มีปริมาณครัวเรือนที่ใช้น้ำประปาดาลประมาณ 700 ครัวเรือน (การประปาส่วนภูมิภาคยังไม่เข้ามาลงทุนให้บริการ ประชาชน)

การสื่อสารและโทรคมนาคม ควรเรียนติดตั้งโทรศัพท์ประมาณ 99% ไม่มีสถานีวิทยุ-โทรศัพท์ เครือข่ายวิทยุสื่อสารหรือสถานีวิทยุชุมชน แต่มีการใช้เครื่องขยายเสียงสำหรับประกาศเสียงตามสายเพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสาร

การจราจร การจราจรสะดวกทางบก มีการจราจรถทาง
น้ำเพียงเล็กน้อยในส่วนที่ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา ส่วนคลอง
ต่างๆ ตื้นเขิน มีวิชชพืชหนาแน่นต้องกำจัดทุกปี ไม่มีการจราจ
รถทางน้ำในคลอง

การใช้ที่ดิน พื้นที่ประกอบการเกษตรกรรมเดิม ส่วนใหญ่

ได้เปลี่ยนเป็นกรรมสิทธิ์ของนายทุนและยังไม่ได้รับการพัฒนา ทำประโยชน์ เกษตรกรจึงยังได้เข้าทำการเกษตรกรรม ด้านเศรษฐกิจ :

โครงสร้างทางเศรษฐกิจ/รายได้ประชากร รับจ้าง
เอกชน 53% การเกษตรกรรม 42% ประกอบการพาณิชย์ 3%
รับราชการและวัฒนาการกิจ 1% อื่นๆ 1%

การเกษตรกรรม มีจำนวนครัวเรือนในภาคเกษตรกรรม 332 ครัวเรือน ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญคือ ข้าว มะม่วง ขนุน กล้วยนำรำ มะพร้าว และสตัตว์นำ

การอุตสาหกรรม มีโรงงานอุตสาหกรรม 13 แห่ง

การพาณิชยกรรม/การบริหาร มีร้านค้าทั่วไป 37 แห่ง บ้านหรือห้องให้เช่า 12 แห่ง ไม่มีหน่วยธุรกิจประเภทบริการ

การปศุสัตว์ มีการประกอบปศุสัตว์ในท้องถิน เช่น การเลี้ยงไก่ เป็ด

การท่องเที่ยวในเชียงรากน้อย นอกจากจะมีวัดที่

เป็นที่สักการะบูชาแล้ว ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชนบ้านศาลาแดง
เหนือเป็นหมู่บ้านต้นแบบคุณธรรมดีเด่นกล่าวคือ ชาวบ้านใน
ชุมชนมีวิถีดำเนินวิถีชีวิตตามครรลองคลองธรรมในพระพุทธ
ศาสนา ยึดมั่นในอัตลักษณ์ของชาวไทยรามัญตั้งแต่อดีตจนถึง
ปัจจุบัน มีการร่วมมือกันดูแลชุมชนและสภาพแวดล้อมของ
หมู่บ้านให้ดงามเป็นระเบียบสะอาด ปราศจากมลภาระ และ
มีวิถีชีวิตประจำวันที่สะอาดเป็นเลิศ ด้วยเชื่อว่านิสัยรักษาความ
สะอาดเป็นสิริมงคลต่อครอบครัว ชาวบ้านจะไม่ทิ้งสิ่งปฏิกูลลง
แม่น้ำเจ้าพระยา โดยในทุกครัวเรือนจะทำบ่อบำบัดน้ำทิ้งจาก
ครัวเรือนก่อนที่จะ放过ลงแม่น้ำเจ้าพระยา และเป็นบ่อบำบัด
น้ำที่เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านในชุมชน ศิลปกรรมล้ำค่าใน
ชุมชน คือ โบราณวัตถุที่ค้นพบ ส่วนใหญ่เป็นคัมภีร์ทางศาสนา
และมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์และชาวบ้าน
ศาลาแดงเหนือมาก นอกจากนี้ ยังพึ่นกรองน้ำโบราณอยุ
กว่าร้อยปีมาแล้ว ธรรมานันที่สร้างขึ้นราواพ.ศ. 2417 เอกสาร
ประเกทใบลาน สมุดข่อยภาษาบาลี ภาษาમોળ્ય และภาษาไทย
ซึ่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนา ชาดก ภูมาย และอื่นๆ

วัฒนธรรมประเพณี ประเพณีตักบาตรพระร้อย เริ่มในช่วงเทศกาลออกพรรษา (แรม 11 ค่ำ เดือน 11) ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง (ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ตรงกับวันพระกลาง) ประเพณีส่งกรานต์ (วันที่ 13-15 เมษายน) ประเพณีส่งข้าวแช่ กระทำในช่วงเทศกาลสงกรานต์ ประเพณีแห่หงส์ธงตะขاب กระทำในวันสุดท้ายของเทศกาลสงกรานต์ ประเพณีทำบุญวันสารท (แรม 15 ค่ำ เดือน 10 วันพระสิ้นเดือน 10) ประเพณีลอยกระทง (ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12) ประเพณีจุดลูกหนูกระทำในงานมาปันกิจศพของพระสงฆ์ชาวมอญ

ด้านสังคม :

การศึกษา มีโรงเรียนประถมศึกษา 2 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนวัดเมตตราภารค หมู่ 3 โรงเรียนศalaพัน หมู่ 4 (เปิดสอนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม)

สถาบันและองค์กรทางศาสนา มีวัด 5 แห่ง ได้แก่ วัดศalaแดงเนื้อ หมู่ 2 วัดเมตตราภารค หมู่ 3 วัดโพธินิมรตตาราม หมู่ 4 วัดโภเมศรตตาราม หมู่ 5 วัดพลับสุทธาราivas หมู่ 5

การสาธารณสุข มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ 1 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเชียงรากน้อย

การสังคมสังเคราะห์และสวัสดิการสังคม ตำบลเชียงรากน้อย มีผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยงเงินสังเคราะห์เพื่อยังชีพผู้สูงอายุจำนวน 461 คน และมีคนพิการที่ได้รับเบี้ยงเงินสังเคราะห์เบี้ยยังชีพคนพิการ 124 คน

การพัฒนาอาชีพ ได้มีการพัฒนาอาชีพและเสริมรายได้ของคนในครัวเรือนของแต่ละหมู่บ้าน จัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพดังนี้ กลุ่มอาชีพเพาะเห็ด หมู่ 1 กลุ่มอาชีพสตรีพัฒนาบ้านศalaแดงเนื้อ หมู่ 2 กลุ่มอาชีพสตรีวัดพลับ ส้มทองเบเกอรี่ หมู่ 5 กลุ่มอาชีพสตรีวัดพลับ กลุ่มหัตถกรรมไม้กวาดอ่อน หมู่ 5

จากข้อมูลข้างต้นพบว่า ชุมชนในตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ประกอบไปด้วย 5 หมู่บ้าน คือ หมู่ 2 ศalaแดงเนื้อ หมู่ 3 เมตตราภารค หมู่ 5 บ้านพลับ ซึ่งมีอาณาเขตติดริมแม่น้ำเจ้าพระยา ส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อสายมอญ สำหรับ 3 ชุมชนทางฝั่งนี้ ยังมีลักษณะของชุมชนปิดอยู่ เพราะเคร่งครัดในพุทธศาสนาตามวิถีมอญแบบดั้งเดิม จึงทำให้หมู่บ้านศalaแดงเนื้อมีความโดดเด่นทางด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรมชาวบ้านในชุมชนศalaแดงเนื้อ ดำเนินวิถีชีวิตตามครรลองในพระพุทธศาสนา และยึดมั่นในอัตลักษณ์ของชาวไทยเชื้อสายมอญมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งชาวบ้านและพระสงฆ์ต่างร่วมมือช่วยกันดูแลชุมชนและรักษาสภาพแวดล้อมของหมู่บ้านให้ดงดงาม เป็นระเบียบ สะอาด ปราศจากมลภาวะและอนามัยมุช ชาวบ้านด้วยต้นอ้อยในหลักศีลธรรม ยึดมั่นในการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ร่วมมือกับทางราชการในการต้อนรับผู้นำต่างประเทศ นักศึกษา นักวิชาการ ตลอดจนนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมวิถีชีวิตของคนในชุมชนแห่งนี้ ยังคงยึดมั่นในวัฒนธรรมประเพณีเป็นแบบฉบับของบรรพบุรุษ “ชาวมอญ” ทั้งยังเป็นการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้วยเหตุนี้ ชุมชนศalaแดงเนื้อ จึงได้รับรางวัล “ชุมชนพอเพียง ตัวอย่าง” เมื่อปีพ.ศ. 2538 และรางวัลชุมชนวัฒนธรรมดีเด่น มากแล้ว

ส่วนหมู่ 1 ปากอاد หมู่ 4 ศalaพัน จะมีอาณาเขตติดกับโรงพยาบาลอุตสาหกรรมนวนคร ส่วนบริเวณ 2 หมู่บ้านนี้จะเป็นชุมชนค่อนข้างที่จะเปิด เนื่องจากอาณาบริเวณที่ติดกับโรงพยาบาล เป็นทางผ่านเข้าออกสำหรับเส้นทางมอเตอร์ไซด์ ทำให้มีคนผ่านแวดเวียนมาทำบุญที่วัดโพธินิมรตตาราม (หมู่ 4 ศalaพัน) เป็นประจำ นอกจากนี้ ชาวบ้านในพื้นที่เชียงรากน้อยยังมีอาชีพรับจ้างมากกว่าเกษตรกร พื้นที่ทำกินสำหรับการเกษตรมีไม่มาก วิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบคนกึ่งเมืองกึ่งชนบท

2. เรื่องเล่าที่มានภูมิปัญญาท้องถิ่นและมรดกทางวัฒนธรรม

หมู่ 1 ปากอاد พบว่า มีกลุ่มอาชีพต่างๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน เช่น กลุ่มอาชีพขนมหวาน ขนมชั้น กลุ่มร้อยลูกปัด การสมอกหม่อน การเกษตรดั้งเดิม ทำนาข้อออดตีต เพาะเห็ดนางฟ้าภูฐาน ซึ่งสามารถนำมาประกอบอาหารได้หลายชนิด เช่น ยำเห็ด กลุ่มการเรียนรู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ขั้นแม่ไทย และมีกลุ่มออมทรัพย์ที่เพิ่งต้นเองไม่ต้องกู้นอกรอบบ มีสมาชิกกว่า 100 คน เงินทุนหมุนเวียนกว่า 3 แสนบาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 5 ต่อปี

นอกจากนี้ ยังพบว่า มีผู้สูงอายุที่ทราบด้านประวัติบ้านปากอادเป็นอย่างดี คือ ลุงเหลิมมีการจัดตั้งกลุ่มผู้อาชีวะสู่เพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุในหมู่บ้าน เช่น กลุ่มผู้สูงอายุประทูน้ำ กีโนโครงการที่จะช่วยเหลือผู้สูงอายุที่เคลื่อนไหวลำบาก โดยการจัดหารถเข็น ให้มีการจัดตั้งหมู่บ้านใหม่บริเวณที่หลงชลประทาน เพื่อหาที่อยู่อาศัยแก่ผู้ไม่มีที่อยู่สำหรับชาวบ้านหมู่ 1 เท่านั้น และมีกลุ่มอาชีพเพาะเห็ดผู้สูงอายุ

หมู่ 2 ศalaแดงเนื้อ พบว่า สภาพโดยทั่วไปเป็นหมู่บ้านขนาดเล็กติดแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งจะมีปัญหาน้ำท่วมทุกปี ในอดีตมีอาชีพค้าขายอัญริมแม่น้ำ ดังนั้น ชาวบ้านจึงได้เก็บอนุรักษ์เรือโบราณไว้จำนวนหนึ่ง เพื่อวางแผนจะนำมาจัดแสดงเป็นพิพิธภัณฑ์เรือ ไว้ถ่ายทอดเรื่องราวความเป็นมาของศalaแดงเนื้อให้คนรุ่นหลังได้ทราบ

ด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีพบว่า มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมมอญสู่คนรุ่นหลัง มีเสียงสหหรือหางหงส์ซึ่งเป็นคิลปะแบบมอญ และจะมีการแห่หางหงส์ที่เป็นเส้าธงทุกปีในวันสงกรานต์

ด้านศาสนา มีการเก็บอนุรักษ์หอยไตรปิก กีบรักษาคัมภีร์ใน alanภาษา มอญไว มีการถ่ายทอดความรู้เรื่องการใช้ชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา รวมทั้งมีเจดีย์มอญที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำภายในบริเวณวัด

ด้านสิ่งแวดล้อมพบว่า ชุมชนมีการดูแลสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี เช่น สมัยก่อนมีเตาเผาขยะชุมชน แต่ต่อมามีการทราบว่าการเผาขยะทำลายมลภาวะสิ่งแวดล้อม ทางชุมชนจึงเลิกแล้วปรับเปลี่ยนเป็นที่ทิ้งขยะอย่างเป็นระบบ รวมทั้ง

มีประชญาชาวบ้านที่มีความสามารถในการทำบ่อดักไขมันชื่อ “ลุงอ้อด” ซึ่งเป็นผู้ที่มีชื่อเสียง มีบุคลภาพยนกอมาขอศึกษาดูงานเรื่องบ่อดักไขมันมากมาย แต่ในปัจจุบันลุงอ้อดได้เสียชีวิตไปแล้ว ทำให้ไม่มีใครสืบทอดความรู้ดังกล่าวต่อไป

ด้านเศรษฐกิจและรายได้ชุมชนพบว่า มีกลุ่มอาชีพสตรีพัฒนาบ้านศาลาแดงเนื้อ ทำมีกรอบที่มีชื่อเสียง มีกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ เช่น กองทุนแก้ไขความยากจน (กขจ) เงินกองทุนแม่เพื่อแผ่นดิน ที่นำเงินทุนมาแก้ไขปัญหาฯ เช่น ติดในชุมชน และกลุ่มออมทรัพย์ที่เก็บเงินออมทรัพย์เดือนละ 500 บาท

หมู่ 3 เมตราเรค พบว่า ในด้านวัฒนธรรมมอยมีความคล้ายคลึงกับหมู่ 2 ศาลาแดงเนื้อ เนื่องจากมีพื้นที่อยู่ติดกัน ด้านอาชีพในชุมชนพบว่า ชาวบ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรม กีดค้านขาย มีการปลูกเห็ด ปลูกมะนาวในโถง การทำยาขัดร่องเท้า และมีการปลูกผักริมถนนซึ่งเป็นพืชผักสวนครัวเรียกว่า “ถนนกินได้”

ด้านศาสนา มีเจดีย์มอยชเวดากองที่มีขนาดใหญ่ และมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน คือ “หลวงปู่ง่า” รวมทั้งที่วัดเมตราเรคซึ่งมีตุ่มทึ่งดงมั่น และมีเครื่องกรองน้ำโบราณอีกด้วย

หมู่ 4 ศาลาพัน พบว่า สภาพโดยทั่วไปเป็นหมู่บ้านชนบทกึ่งอุตสาหกรรม เนื่องจากมีพื้นที่อยู่ติดกับโรงงานอุตสาหกรรมในเขตนาครอส มีอาชีพทำนาทำสวนไก่กิมชุง เป็นหน่อไม้ที่มีรากติดต่อกันอย่างต่อเนื่องและสามารถทนหน้าท่อมได้ สามารถขายได้กิโลกรัมละ 50 บาท นอกจากนี้ ยังมีการปลูกมะม่วง มีกลุ่มอาชีพเพาะเห็ด กลุ่มแม่บ้านร้อยลูกปัด และมีศูนย์การเรียนรู้การเกษตร ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้เยาวชนได้ศึกษาเรื่องธรรมชาติด้านไม้

ด้านศาสนาพบว่า วัดโพธินิมเป็นแหล่งศูนย์รวมของชุมชน มีการจัดกิจกรรมด้านศาสนาและกิจกรรมน้ำใจที่

หลากหลาย เช่น การประกวดนางสงกรานต์ผู้สูงอายุ งานประเพณีลอยกระทง เป็นต้น

หมู่ 5 บ้านวัดคลองพลับ พบว่า โดยทั่วไปชาวบ้านมีอาชีพทำนา เพราะมีพื้นที่การเกษตรมาก มีศูนย์ข้าวพันธุ์ดังนั้น ในอนาคตจึงอยากรังสรรค์ “คนทำนา” นอกจากนี้ ในด้านเศรษฐกิจชุมชนพบว่า มีกลุ่มอาชีพสตรีวัดพลับ กลุ่มทำขันมีบังที่เรียกว่า “ส้มทองเบเกอรี่” มีการผลิตยาแผนโบราณที่ทำจากสมุนไพร เช่น ยาหอมยาลม เป็นต้น

ด้านประเพณีวัฒนธรรมพบว่า มีวัฒนธรรมมอยที่คล้ายคลึงกับหมู่ 2 และหมู่ 3 มีการละเล่นพื้นบ้านต่างๆ เช่น มอยชื่อนผ้า หมากเก็บ ทอยสะบ้า นอกจากนี้ ยังมีการแต่งเพลงพื้นบ้านอีกด้วย

ด้านศาสนาพบว่า ที่วัดพลับมีหลวงพ่อเงิน (เป็นเงินทั้งองค์) ซึ่งเป็นที่สักการะของชาวบ้าน และในอนาคตข้างหน้าต้องการรื้อฟื้นกลุ่มทำไม้กวาดอ่อนขึ้นมาอีกรัง เพาะไม้กวาดอ่อนที่ทางหมู่บ้านผลิตขึ้นมีคุณภาพดี รวมทั้งอย่างตั้งชั้มรม “คนเชียงเพลง” ขึ้นอีกด้วย กิจกรรมการมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยกับชุมชน ผ่านโครงการบริการวิชาการแก่สังคม

ผู้วิจัยขอนำเสนอกิจกรรมการมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยกรุงเทพกับชุมชน ที่ได้ดำเนินการผ่านโครงการบริการวิชาการแก่สังคมฯ ของคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ตั้งแต่เริ่มต้นในพื้นที่ตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี เพาะเป็นการดำเนินกิจกรรมร่วมกันมา จนนำไปสู่การจัดกิจกรรมมอยชื่อน ภูมิ ในพื้นที่หมู่บ้านศาลาแดงเนื้อ ตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยแยกผลการวิจัยออกเป็น 3 ช่วง โดยใช้เกณฑ์ปีการศึกษาของมหาวิทยาลัยเป็นตัวกำหนด สามารถสรุปได้ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ลำดับ	ปีการศึกษา (ระยะเวลา)	รายละเอียดกิจกรรม
ช่วงที่ 1	2555 (พ.ศ. 2555-2556)	“ปั่นฟุน ภูมิบัญญา คันที่มาเชียงรากน้อย” สูโครงการ “3-3-9 พื้นที่สร้างสรรค์...ปั่นรักษ์ ปันรู้”
ช่วงที่ 2	2556 (พ.ศ. 2556-2557)	“พิพิธภัณฑ์ชีวิต” สูโครงการ “มอยชื่อน ภูมิ”
ช่วงที่ 3	2557 (พ.ศ. 2557-2558)	“มอยชื่อน ภูมิ ตอน ตอนรัหสคัมภีร์ใบลาน” สูโครงการ “มอยชื่อน ภูมิ” ครั้งที่ 2

ตารางที่ 1 ลำดับช่วงเวลาในการดำเนินงานบริการวิชาการแก่สังคมฯ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

จากตารางที่ 1 ผู้วิจัยได้นำเสนอเคพะช่วงที่ 1 เท่านั้น ในบทความวิจัยเรื่อง จากเวทีเสวนา “บ้านผู้นำภูมิปัญญา คันที่มา เชียงรากน้อย” สู่โครงการ “3-3-9 พื้นที่สร้างสรรค์...บ้านรักษ์ บัน្តី” เพราะการศึกษาจัดเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยฉบับเต็ม นั้น ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการมากกว่า 3 ปี โดยใช้วิธีการ สื่อสารกลุ่มเล็ก คือ การที่บุคคลจำนวนหนึ่งสื่อสารกันแบบ เพชญ์หน้าในช่วงเวลาหนึ่ง โดยมีจำนวนมากพอที่บุคคลหนึ่ง สามารถสื่อสารกับทุกคนในกลุ่มโดยตรง การสื่อสารในกลุ่มเล็ก มีกระบวนการรากลุ่ม สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยเป็น กระบวนการที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มเท่านั้น กลุ่มมีวัตถุประสงค์ หรือเป้าประสงค์ร่วมกัน สมาชิกกลุ่มรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของ กลุ่มและมีอิทธิพลดต่อกัน (จันทนา ทองประยูร, 2548; n.9)

ในช่วงปีการศึกษา 2555 (ช่วงเวลาดำเนินกิจกรรม พ.ศ. 2555-2556) จากเวทีเสวนา “บ้านผู้นำภูมิปัญญา คันที่มา เชียงรากน้อย” สู่โครงการ “3-3-9 พื้นที่สร้างสรรค์...บ้านรักษ์ บัน្តី”

จากการดำเนินงานบริการโครงการบริการวิชาการ แก่สังคมฯ ตามแผนกลยุทธ์คณะฯ ได้แก่ ชุมชนตำบลเชียง รากน้อย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ซึ่งประกอบด้วย หมู่บ้านปากอุด หมู่บ้านศาลาแดงเหนือ หมู่บ้านเมตารักษ์ หมู่บ้านศาลาพัน และหมู่บ้านหัวดคลองพลับ กำหนดการเริ่ม ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2555-2558 โดยเริ่มต้นตั้งแต่การศึกษาชุมชน การเตรียมงาน การดำเนินงาน และการประเมินผล ซึ่งการ วางแผนงานก่อนการปฏิบัติงานได้มีการวางแผน 4 ขั้นตอน ตามแนวคิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการ การสื่อสาร อย่างมีส่วนร่วมของชุมชน จะประกอบด้วย (Tufts & Mefalopulos, 2009; p. 5-6) ได้แก่ ขั้นการศึกษา ขั้นเตรียมงาน ขั้น ดำเนินงานและขั้นการประเมินผล โดยมีคณะทำงาน ประกอบ ด้วย คณาจารย์จากคณะนิเทศศาสตร์ จำนวน 6 ท่าน คณะ สถาปัตยกรรมศาสตร์ จำนวน 2 ท่าน อาจารย์จากสำนักกีฬา 1 ท่าน และในส่วนของชาวบ้านตำบลเชียงรากน้อย อำเภอ สามโคก จังหวัดปทุมธานี จะเป็นในส่วนของแกนนำชาวบ้าน ที่มาระดมความคิด ทั้งหมด 8 คน จาก 5 หมู่บ้าน คือ หมู่ 1 ปากอุด จำนวน 1 คน หมู่ 2 ศาลาแดงเหนือ จำนวน 4 คน หมู่ 3 เมตารักษ์ จำนวน 1 คน หมู่ 4 ศาลาพัน จำนวน 1 คน และหมู่ 5 บ้านพลับ จำนวน 1 คน รวมจำนวน 8 คน ประกอบ ไปด้วย 1) นายอนุวัตร ใจชอบ 2) นายสมเจต มิงโมพี 3) นาง สารคร โมกงาม 4) นางสาวรัตนา บุญเนื่อง 5) นางสาวพรรณี สุนทรบุรุ 6) นางสาวปารีณา บุตรทิม 7) นางอัมพร แจ่มแจ้ง 8) นายนพดล แสงปลิ้ง ซึ่งมีรายละเอียดการดำเนินงานดังนี้

1. ขั้นการศึกษา คือ การวางแผนศึกษาข้อมูล วิธีการ บัญชา และสำรวจความต้องการของชุมชน โดยคณะทำงาน คณาจารย์

คณะนิเทศศาสตร์ ที่รับผิดชอบในส่วนของการทำงานบริการ วิชาการแก่สังคมฯ ได้เริ่มจากการทำแผนที่ความคิดครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 โดยการดำเนินงานในครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่ทางมหาวิทยาลัยฯ ได้ร่วมทำกระบวนการกับชาวบ้านในตำบลเชียง รากน้อย โดยมีนายสมเจต มิงโมพี ตัวแทนชาวบ้านจากหมู่ 4 ศาลาพัน เป็นผู้ประสานงานให้ทั้งหมด รายละเอียดกิจกรรม การมีส่วนร่วมมีดังนี้

(1.1) การทำแผนที่ความคิด (Mind mapping) ครั้งที่ 1 ดำเนินการเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2555 เป็นครั้งแรกที่ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ได้ลงไปร่วมสื่อสารกับชุมชนตำบลเชียง รากน้อย ในขณะที่พื้นที่ในหมู่บ้านหรือวัดของกิจยังไม่สะดวก พร้อมที่จะเปิดรับคนภายนอก ซึ่งที่มีคณาจารย์นั้นเข้าใจ เพราะเป็นเรื่องละเอียดอ่อนของคนในพื้นที่ ทางมหาวิทยาลัยฯ จึงได้ ประสานงานกับนายสมเจตเรื่องการขอความอนุเคราะห์ในการ ใช้สถานที่กับองค์กรบริหารส่วนตำบลเชียงรากน้อย อำเภอ สามโคกจังหวัดปทุมธานี จึงดำเนินกิจกรรม ณ ที่นั้น

ขั้นตอนการทำงาน ประกอบด้วย 1) จัดกิจกรรมละลาย พฤติกรรม 2) อบรมวิทยากรกระบวนการ 3) จัดทำแผนที่ความคิดครั้งที่ 1

(ก) กิจกรรมการละลายพฤติกรรม

คณะทำงานได้มอบหมายให้อาจารย์นุกูล นิลวงศ์ฯ วัด อาจารย์ประจำแผนกีฬา มหาวิทยาลัยกรุงเทพเป็นผู้ดำเนิน กิจกรรมการละลายพฤติกรรม ซึ่งบรรยายการเต็มไปด้วยความ สนุกสนาน รอยยิ้ม และเสียงหัวเราะ โดยเกมที่สมาชิกได้ร่วม เล่นแต่ละเกม ต่างก็มีความหมายแฝงที่เป็นประโยชน์ต่อการ ทำงานกลุ่มร่วมกัน เช่น เกมส์ “JENGA” คือ เกมที่นำไม้ 54 ท่อนเล็กๆ มาเรียงชั้นละ 3 ท่อน แล้ววางสลับกันไปจนครบ 18 ชั้น จากนั้นก็ให้ผู้เล่นดึงท่อนไนท่อนให้หักได้ยกเว้นบนสุด เพื่อ วางต่ำยอดชั้นไปให้ได้ชั้นสูงที่สุดแล้ว เกมจะจบเมื่อท่อนไนที่ ต่ำยอดกันชั้นไปพังทลายลงมา ซึ่งการเล่นเกมดังกล่าวมีความ หมายเปรียบเปรยว่า ไม่แต่ละท่อนที่นำมาร่วมเรียงต่อกันเป็น ชั้นๆ เป็นไม้เนื้อแข็ง แต่ในขณะที่ผู้เล่นต้องดึงท่อนไม้ออกด้วย ความ笨มือที่สุด เพื่อไม่ให้ไม้ที่ต่อกันพังทลายลงมาก็เหมือน กันกับแต่ละคนที่อยู่ในชุมชน ต่างก็มีความคิดที่เป็นของตนเอง ยืดมัดในสิ่งที่ตนคิด แต่เมื่อมาร่วมกลุ่มกันเพื่อทำงานให้แก่ ส่วนรวม แต่ละคนก็ต้องลดความเป็นตัวของตัวเองลง แต่ใช้ ความอ่อนโยนความถ้อยที่ถ้อยอาศัยไม่ยึดติดกับตนเอง เพื่อให้ ชุมชนตนเองอยู่ได้โดยไม่พังลงมา เพราะถ้าต่างคนต่างทำต่าง คนต่างอยู่ ทำอะไรโดยไม่เห็นแก่ส่วนรวม เปรียบเหมือนดึง ท่อนไม้ออกมาด้วยแรงทั้งหมดที่มี โดยประดิษฐ์ความเบาเมื่อ ผลก็คือ ไม่ที่อุตสาห์ช่วยกันต่อกันจะล้มครืนในที่สุด เป็นต้น (ตามภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 กิจกรรมละลายพฤติกรรมและเกม JENGA

(ข) การอบรมวิทยากรกระบวนการ

วิทยากรกระบวนการ คือ คนกลางที่ช่วยจัดและดำเนินงานการพับปูซูมชน อบรมให้เกิดการคิดที่เป็นระบบ มีความคิดอิสระ และสามารถใช้ทักษะในการสื่อสารในการทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการประชุมเสนาหรืออบรมให้อย่างมีประสิทธิภาพ เสริมสร้างบรรยายการแห่งมิติภาพความร่วมมือ ที่จริงจังและจริงใจ รวมทั้งจัดอุปสรรคทางวัฒนธรรมที่ทำให้การคิดและการสื่อสารขาดประสีทธิภาพ โดยสามารถทำให้สมาชิกในกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนและสะท้อนประสบการณ์ หาแนวทางแก้ไขหรือหาข้อสรุปในการแก้ปัญหาต่างๆ ช่วยกระตุ้นให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นโดยปราศจากการบังคับ ช่วยตั้งประเด็นให้กลุ่มได้คิดอย่างเป็นระบบร่วมกัน วางแผนและดำเนินงานตามแผนบนพื้นฐานประโยชน์ร่วมกัน

ดังนั้น ในการที่จะพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืนได้นั้น จะต้องมีการเปิดโอกาสให้บุคคลในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชน ร่วมตัดสินใจอนาคต ของชุมชนร่วมกัน ในการดำเนินโครงการดังกล่าว จึงได้มีการกำหนดการจัดเวทีชุมชนเสนา “บัดฟุ่นภูมิปัญญา ดันที่มา เชียงรากน้อย” เพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูลเชิงลึกจากแต่ละหมู่บ้าน เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมต่อไป แต่ในการจัดเวทีดังกล่าวจะต้องมีวิทยากรกระบวนการ ซึ่งเป็นตัวแทน

ชุมชนจากชุมชนตำบลเชียงรากน้อย ทำหน้าที่เป็นคนกลาง ที่ช่วยจัดและดำเนินงานการประชุมให้เกิดการคิดที่เป็นระบบ สามารถทำการสื่อสาร ทำความเข้าใจร่วมกันได้ ด้วยการใช้เทคนิคและกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญ

คณะกรรมการจึงได้จัดให้มีการอบรมวิทยากรกระบวนการ โดยเชิญแกนนำชุมชนจาก 5 หมู่บ้าน ซึ่งมีแกนนำชุมชนให้ความสนใจเข้าร่วมการอบรมทั้งหมด 8 คน แบ่งเป็นหมู่ 1 ปากอ่าด จำนวน 1 คน หมู่ 2 ศาลาแดงเหนือ จำนวน 4 คน หมู่ 3 เมตารังค์ จำนวน 1 คน หมู่ 4 ศาลาพัน จำนวน 1 คน และหมู่ 5 บ้านพลับ จำนวน 1 คน รวมจำนวน 8 คน แต่หลังจากที่คณะกรรมการได้พูดคุยกับแกนนำชุมชนแล้วพบว่า ส่วนใหญ่เคยได้รับการอบรมวิทยากรกระบวนการกันมาแล้ว คณะกรรมการจึงตัดสินใจที่จะยกเลิกการอบรมดังกล่าวไป

(ค) จัดทำแผนที่ความคิดครั้งที่ 1

คณะกรรมการให้แกนนำชุมชนทั้ง 8 คน ร่วมจัดทำแผนที่ความคิด (Mind mapping) ครั้งที่ 1 ภายใต้หัวข้อ “ชุมชนในฝัน” แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านสุขภาพ และสิ่งแวดล้อม โดยแบ่งสมาชิกแกนนำชุมชนออกเป็น 2 กลุ่มๆ ละ 4 คน โดยกลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย แกนนำชุมชนจากหมู่ 1 ปากอ่าด หมู่ 3 เมตารังค์ หมู่ 4 ศาลาพัน และหมู่ 5 บ้านวัดคลองพลับ ส่วนกลุ่มที่ 2 เป็นแกนนำจาก

หมู่ 2 ศala แดงเหนือ แล้วให้สมาชิกถ่ายทอดความคิดหรือข้อมูลต่างๆ ที่มีอยู่ในสมองลงกระดาษ โดยการใช้ภาพสี เส้น และการอย่างละเอียดย่อแบบเดิมที่เป็นบรรทัดๆ เรียงจากบนลงล่าง ขณะเดียวกันแผนที่ความคิดก็ช่วยเป็นสื่อนำข้อมูลจากภายนอก เช่น หนังสือ คำบรรยาย การประชุม ส่งเข้าสมองให้เก็บรักษาไว้ได้ดีกว่าเดิม ช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ได้ง่ายเข้า เนื่องจากเห็นเป็นภาพรวมและเปิดโอกาสให้สมองได้เชื่อมโยงต่อข้อมูลหรือความคิดต่างๆเข้าหากันได้ง่ายกว่า โดยใช้แสดงการเชื่อมโยงข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งระหว่างความคิดหลัก ความคิดรอง และความคิดย่อยที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน สอดคล้องกับฝ่ายวิชาการเข็มซ์ เปอร์เน็ท (2545; น. 88-93) ได้สรุปไว้ว่าเทคนิคการทำแผนที่ความคิด (Mind mapping) เป็นการเปิดกว้างทางความคิด โดยเริ่มจากพื้นที่ส่วนกลางทางความคิด แล้วขยายความคิดไปในทิศทางโดยรอบแบบไม่จำกัดกรอบความคิด โดยใช้วิธีการระดมความคิดร่วมกันผ่านลักษณะของภาพในสมอง ประสานกับสัญลักษณ์ ลายเส้น และตัวหนังสือ (Visual brainstorming) เพื่อทำให้ความคิดจัดอย่างเป็นระบบ (Systematic thinking) และช่วยให้เกิดความจดจำได้ดียิ่งขึ้น รวมไปถึงมีการจดบันทึกเป็นเอกสาร (Document) ไว้ให้สืบค้นได้ตลอดเวลาดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 กิจกรรมการทำแผนที่ความคิด

หลังจากสมาชิกแกนนำทั้ง 5 หมู่บ้าน ได้แบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อยแล้ว ก็ลงมือร่วมกันคิดร่วมกันหาภาพผ้นที่อยากรสึ่นพื้นที่ชุมชนตำบลเชียงรากน้อยเป็นแบบไหนในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม แต่ละกลุ่มก็มีการปรึกษาหารือกันบ้าง ซึ่งก็มีความเคร่งเครียดบ้าง เพราะยังไม่ลงตัว สลับกับเสียงหัวเราะที่ดังขึ้นเป็นระยะๆ สำหรับผลงานของ 2 กลุ่ม ได้ภาพผันออกมานเป็นดังนี้

กลุ่มที่ 1 ด้านเศรษฐกิจ ต้องการให้เกิดแหล่งท่องเที่ยว เช่น หมู่ 3 มีเครื่องกรองกรองน้ำโบราณ หมู่ 4 อย่างให้เกิดตลาดน้ำ หมู่ 5 มีธรรมสถานโบราณและพระโบราณ 500 ปี ทางกลุ่ม 1 ยังต้องการให้มีกลุ่มชุมชนทำงาน มีการถ่ายทอดเรื่องการเรียนรู้วิถีธรรมชาติ โดยเน้นเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง การปลูกพืชอินทรีย์ การประมง ซึ่งในที่สุดแล้วก็นำปลามาประรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ต่างๆ เช่น ปลาหวานและปลาเต็ม รวมถึงเกิดกลุ่มเศรษฐกิจแม่บ้าน โดยการนำวัสดุดินในท้องถิ่นมาประรูป เช่น กล้วยอบน้ำผึ้ง เป็นต้น และเกิดเป็นตลาดชุมชนขึ้นมา

ด้านสังคมและวัฒนธรรม ต้องการให้มีลานกีฬา ส่งเสริมประเพณีดั้งเดิม ได้แก่ ประเพณีมอมญูโบราณ รวมทั้งพัฒนาที่อยู่อาศัยให้ดีขึ้น

ด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ต้องการให้มีการตรวจสุขภาพประจำปีสำหรับเด็ก ผู้สูงอายุ และผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 15-45 ปี รวมทั้งช่วยเหลือผู้พิการในชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อมพบว่า ต้องการให้เกิดถนนในผันที่เต็มไปด้วยต้นไม้ ก่อให้เกิดความสวยงาม ต้องการระบบชลประทานที่ดี ต้องการให้แต่ละบ้านมีหน้าบ้านที่สวยงาม รวมทั้งต้องการให้มีการจัดแผนที่หมู่บ้านและแผนที่การเดินทางมาหมู่บ้าน

กลุ่มที่ 2 ด้านเศรษฐกิจ ต้องการให้เป็นชุมชนอาหาร ซึ่งประกอบไปด้วย อาหารมอย เช่น ข้าวแซ่บมอย และอาหารพื้นบ้านที่สามารถจัดจำหน่ายนอกสถานที่ได้

ด้านสังคมและวัฒนธรรม ต้องการให้มีลานฝึกเล่นสังบ้า และลานกอลองยาวของหมู่บ้าน เพื่อไว้แห่ทางแหงส์

ด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ต้องการให้มีถนนคนกินผัก ลานออกกำลังกาย การตรวจสุขภาพเด็กปีละ 2 ครั้ง และนวดแผนไทย

หลังจากได้ข้อสรุปร่วมกันภายใต้หัวข้อ “ชุมชนในผัน” แล้ว คณะกรรมการได้มอบหมายให้สมาชิกแกนนำชุมชนเก็บรวบรวมข้อมูลภาพในผันเพิ่มเติมจากชาวบ้านในหมู่บ้านของตนเอง เพื่อนำมาทำแผนที่ความคิดครั้งที่ 2 โดยได้แจกรายการเปล่าให้สมาชิกแกนนำชุมชนหมู่บ้านละ 40 ใบ และให้แกนนำแต่ละคนแจกรอไปยังชาวบ้านในหมู่บ้านของตน โดยใช้โจทย์เดียวกัน คือ “ชุมชนในผัน” ควรจะเป็นอย่างไร โดยกำหนดเวลา 1 สัปดาห์ และจะได้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาทำแผนที่ความคิดครั้งที่ 2 ต่อไป

(ง) สรุปสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ร่วมกัน

คณะกรรมการและผู้วิจัยต้องทำการสำรวจหาข้อมูลจากแกนนำชุมชนก่อนว่า เขาเหล่านั้นเคยผ่านการทำกิจกรรมใดมาบ้างแล้ว เพื่อไม่ให้เกิดการซ้ำซ้อน และเกิดการอุบัติ ภัยกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกแกนนำชุมชน ซึ่งกิจกรรมแผนที่ความคิดนั้นเกิดจากการศึกษาของ

คณะกรรมการที่จะหาเครื่องมือที่จะช่วยทบทวนความจำ และง่ายต่อการดำเนินกิจกรรม เป็นกิจกรรมที่เข้าใจได้ไม่ยาก อีกทั้งยังเป็นการจัดรวมกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้คณะกรรมการตั้งใจจะจัดอบรมวิทยากรกระบวนการให้สมาชิกแกนนำชุมชน แต่กลับพบว่าสมาชิกส่วนใหญ่ผ่านการอบรมดังกล่าวมาแล้ว เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมกระบวนการเป็นแกนนำในหมู่บ้าน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครพัฒนาชุมชน (อสพ.) เป็นต้น ซึ่งเคยผ่านประสบการณ์การอบรมกับหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐมาแล้ว

การทำแผนที่ความคิด ทำให้สมาชิกแกนนำชุมชนได้เรียนรู้ที่จะพูดคุย เพื่อหาแนวทางร่วมเข้าใจสิ่งที่ต้องการและสามารถถ่ายทอดความคิดออกมายังให้เห็นได้ชัดเจน ซึ่งคณะกรรมการพบว่า ชุมชนมีความคิดสร้างสรรค์ที่สามารถนำไปสู่การสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ได้จริง (Creative space) เช่น ถนนคนกินผัก การอนุรักษ์ข้าวแซ่อมญู และการเรียนรู้วิถีชีวิตธรรมชาติ เป็นต้น

สิ่งสำคัญที่คณะกรรมการเห็น คือ การร่วมแรงร่วมใจ ความเต็มใจ ความเสียสละ และความกระตือรือร้นของสมาชิกแกนนำชุมชนที่เป็นกลุ่มชาวบ้าน ที่พร้อมจะสร้างชุมชนให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนจากการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคนในชุมชน กับกลุ่มบุคคลภายนอก เช่น มหาวิทยาลัย หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสื่อมวลชน เป็นต้น

(1.2) การอบรมวิทยากรกระบวนการ และการทำแผนที่ความคิด (Mind mapping) ครั้งที่ 2 ดำเนินการเมื่อวันที่ 7 กันยายน 2555 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

ขั้นตอนการทำงาน 1) รวบรวมข้อมูลจากสมาชิกแกนนำชุมชนทั้ง 5 หมู่บ้าน 2) สมาชิกแกนนำชุมชน คณาจารย์ และนักศึกษา ร่วมกันตีความข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมจากชาวบ้าน 3) จัดทำแผนที่ความคิด ครั้งที่ 2 พร้อมสรุป

รวบรวมข้อมูลจากสมาชิกแกนนำชุมชน คณะกรรมการได้ให้สมาชิกแกนนำกลับไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากหมู่บ้านของตน ผ่านแบบสอบถามข้อมูลคำถามปลายเปิด (Open-ended question) หมู่บ้านละ 50 ชุด โดยหมู่ 1 เก็บข้อมูลได้จำนวน 23 ชุด หมู่ 2 ได้จำนวน 18 ชุด หมู่ 3 ได้จำนวน 34 ชุด หมู่ 4 ได้จำนวน 13 ชุดและหมู่ 5 ได้จำนวน 10 ชุด

นำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกัน

สมาชิกแกนนำชุมชน คณาจารย์ และนักศึกษา ร่วมตีความข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมจากชาวบ้าน เนื่องจากข้อมูลที่ได้แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ

1. ความต้องการชัดเจนเป็นรูปธรรม เช่น ต้องการล้าน

กีฬา ตลาดนัดชุมชน ชุมชนปลอดยาเสพติด ถนนเสียงตามสาย ตู้เอกสาร อินเทอร์เน็ต ธนาคารชั้นนำ ชุมชนสะอาด เป็นต้น

2. ความต้องการที่ต้องอาศัยการตีความหมายจากสิ่งที่ชาวบ้านได้เขียนลงในกระดาษ เช่น

“ความผันของพมอยากให้หมู่บ้านมอญศala แดง เหนือ เปลี่ยนแปลงตามระบบกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ ไม่ใช่เปลี่ยนแปลงตามความเห็นของสังคม การเปลี่ยนแปลงของบ้านมอญศala แดงเหนือต้องเปลี่ยนแปลงไม่ลืมอดีต เรียนรู้ปัจจุบันให้ดี และค้นคว้า การวางแผนในอนาคตให้ถูกต้อง พระอาจารย์วัดศala แดงเหนือ และปู่ย่าตายายพ่อแม่ ได้วางกฎเกณฑ์ ระเบียบของคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาไว้ในชีวิตประจำวันของคนบ้านมอญศala แดงเหนืออย่างดี เว้นแต่ได้จะปฏิบัติ မุมอยากมีการเก็บสิ่งของและความรู้ ในอดีตของบ้านมอญศala แดงเหนือ และที่วัดศala แดงเหนือเป็นพิธีภัณฑ์ เป็นแหล่งเรียนรู้ของคนรุ่นใหม่ และคนที่ไม่รู้ในหมู่บ้านศala แดงเหนือ และบุคคลภายนอกทุกคนมีความรู้ความสามารถ (แต่ความรู้ที่ไม่หมด)”

“อยู่อย่างพอเพียงตามวิถีชีวิต พอมีพอกิน พอกีบบ้าง กินทุกอย่างที่ปลูก และปลูกทุกอย่างที่กิน ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนอย่างสมเหตุสมผล ประชาชนมีความสามัคคี มีสติปัญญา และมีความพากเพียร มีการพัฒนาซึ่งจะนำไปสู่ความสุขอย่างแท้จริง”

“ดิฉันไม่อยากผันแปรเป็นภาระตัวเอง ชาวบ้านเอ้าแต่ใจตัวเอง เอาความรู้สึกเป็นที่ตั้ง เอาความถูกต้องเป็นรอง”

(1.3) จัดทำแผนที่ความคิดครั้งที่ 2 จากการตีความข้อมูล “ชุมชนในฝัน” ที่ได้รับของแต่ละหมู่บ้านสามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

หมู่ 1 ปากอاد พบร่วมกับ นักศึกษา คือ อยากให้หมู่บ้านมีความเข้มแข็งด้านภาวะผู้นำ ต้องการมีสename กีฬาชุมชน และศala ประชาคม อยากให้ชาวบ้านในหมู่บ้านมีส่วนร่วมกันให้มากกว่านี้

หมู่ 2 ศาลาแดง พบร่วมกับ นักศึกษา คือ อยากให้ชาวบ้านในหมู่บ้านมีความสามัคคี และไม่เห็นแก่ตัว รวมไปถึงการพูดจาแต่สิ่งดีๆ และใส่ใจความประพฤติมีอุป

หมู่ 3 เมตารังค์ พบร่วมกับ นักศึกษา คือ อยากเห็นการมีส่วนร่วมในชุมชน ต้องการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

ใส่ใจสิ่งแวดล้อม มีความสามัคคี ส่งเสริมสมาชิกกลุ่มแม่บ้านและตลาดนัดชุมชน อยากให้มีการดูแลรักษาสุขภาพ และมีความเข้มแข็งเรื่องภาวะผู้นำชุมชน

หมู่ 4 ศาลาพัน พบร่วมกัน ที่มีความต้องการให้ชุมชน คือ อยากให้หมู่บ้านปลดยาเสพติด มีสาธารณะปีกอดดีขึ้น และมีความเข้มแข็งเรื่องภาวะผู้นำชุมชน อยากเห็นการมีส่วนร่วมในชุมชน

หมู่ 5 บ้านพลับ พบร่วมกัน ที่มีความต้องการให้ชุมชน คือ อยากให้หมู่บ้านปลดยาเสพติด มีถนนคอนกรีต และช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อม ต้องการมีส่วนร่วมสุขภาพและเครื่องอุปกรณ์กำลังกาย

สรุปสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ร่วมกัน

การตีความข้อมูลที่ได้รับจากแต่ละหมู่บ้าน ถือว่าเป็นการเรียนรู้ร่วมกันที่เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกแกนนำชุมชน คณาจารย์ และนักศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพ เนื่องจากสมาชิกแกนนำชุมชนเองก็ไม่เคยผ่านการทำแผนที่ความคิดที่มีการรวมรวมความคิดจากชาวบ้านมาก่อน ทำให้สมาชิกแกนนำชุมชนรับทราบว่า ชาวบ้านภายนอกหมู่บ้านของตนเองมีความต้องการหรือมีทิศทางในการพัฒนาหมู่บ้านอย่างไรบ้าง ในด้านของนักศึกษาถ้าแสดงความคิดเห็นและมีการคิดที่เป็นระบบมากขึ้น ส่วนคณะกรรมการก็ได้ข้อมูลกวางขวางมากขึ้น รวมทั้งได้รับรู้ปัญหาหลายอย่าง รวมทั้งทิศทางการพัฒนาซึ่งเป็นที่ต้องการของชุมชน การได้มีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนนัดที่ 2 นี้ ถือว่าเป็นขั้นตอนการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี เพราะบรรยากาศเต็มไปด้วยความสนิทสนม สมาชิกแกนนำชุมชนมีการเปิดเผยข้อมูลเชิงลึก ร่วมถกเถียงในประเด็นต่างๆ ทั้งประเด็นเรื่องทั่วไป และประเด็นการจัดกิจกรรมในเดือนพฤษภาคม นอกจากนี้ คณาจารย์ และนักศึกษา ยังได้มีโอกาสลงพื้นที่ที่หมู่บ้าน ศาลาแดงหน่อ ซึ่งทำให้ได้เห็นสภาพหมู่บ้านที่เต็มไปด้วยมนต์ขลังและกลิ่นอายวัฒนธรรมมอญ รวมทั้งได้สัมผัสรายการที่สดชื่นและสวยงามริมแม่น้ำเจ้าพระยาอีกด้วย

2. ขั้นเตรียมงาน หนึ่งในการดำเนินโครงการ 3-3-9 พื้นที่สร้างสรรค์...บ้านรักษ์ ปันรู้ คือ การจัดเวทีเสวนาชุมชนในวันเสาร์ที่ 29 กันยายน 2555 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรับร่วมข้อมูลในด้านต่างๆ ของทั้ง 5 หมู่บ้าน เพื่อนำมาจัดสรุปร่วมไว้ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแนวคิดของการดำเนินโครงการ 3-3-9 พื้นที่สร้างสรรค์...บ้านรักษ์ ปันรู้ รวมทั้งเพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นการลงพื้นที่จริง โดยสามารถสรุประยุทธ์อีกด้วยได้ดังนี้

(2.1) การประชุมระดมความคิด (Brainstorming)

ดำเนินการเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2555 ณ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาเขตธงสิต

ขั้นตอนการทำงาน 1) นัดหมายสมาชิกแกนนำชุมชน ทั้ง 8 คน เพื่อมาประชุมที่มหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาเขตธงสิต 2) รับรวมความคิดจากสมาชิกแกนนำชุมชน และคณะกรรมการ

จัดให้ประเด็นในการเสวนา 3) กำหนดผู้เข้าร่วมเสวนาและประเด็นที่แต่ละท่านต้องพูด ประธานงานเรื่องสถานที่ การเดินทาง และจดหมายเชิญต่างๆ

ประชุมระดมความคิด

วัตถุประสงค์ของการประชุมระดมความคิดในครั้งนี้ คือ ต้องการให้คิดทำงานและสมาชิกแกนนำชุมชนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นที่จะใช้ในการเสวนาชุมชนในวันเสาร์ที่ 29 กันยายน 2555 ซึ่งการระดมความคิดนี้จะช่วยส่งเสริมการสร้างสรรค์ความคิดเห็น และบรรยายกาศของการยอมรับสำหรับความคิดเห็นทุกความคิดเห็น โดยไม่มีการประเมินว่า ความคิดเห็นของใครดีกว่าของใคร ความคิดเห็นของทุกคนจะถูกรับรวมและนำเสนอให้สมาชิกทุกคนได้ทราบ

จากการทำแผนที่ความคิดทั้ง 2 ครั้งที่ผ่านมาพบว่า ลักษณะ “ชุมชนในเนิน” ของชาวตำบลเชียงรากน้อยมีหลักหลาย มิติ เช่น มิติด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านนบรัฐมนตรีและวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสุขภาพพลานามัย เป็นด้าน ซึ่งทางคิดทำงานและสมาชิกแกนนำต้องระดมความคิดและตัดสินใจร่วมกันว่า จะนำเสนอประเด็นอะไร ในวันจัดเวทีชุมชนเสวนา ซึ่งสุดท้ายได้ข้อสรุปว่า ควรจะเป็นเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่นและมรดกทางวัฒนธรรม รวมทั้งได้มีการร่วมคิดซื้อหัวข้อที่จะสามารถสื่อสารถ่ายทอดเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่นมรดกทางวัฒนธรรม ผลสรุปที่ได้จากการระดมสมอง คือ ได้ชื่อการเสวนา ว่า “ปัดผุนภูมิปัญญา คันที่มาเชียงรากน้อย”

สรุปสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ร่วมกัน

การจะทำงานร่วมกับชุมชน ต้องให้ชุมชนเป็นคนผลักดันแนวคิดของชุมชนเอง เนื่องจากจะเป็นผู้ที่รู้ข้อมูลในชุมชนดีที่สุด คิดทำงานเพียงแต่ทำหน้าที่ประสานงาน เพื่อผลักดันโครงการให้เกิดขึ้น สิ่งหนึ่งที่จะทำให้การทำงานเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน คือ ความจริงใจและความต่อเนื่อง เพราะชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาตนเองอยู่แล้ว เพียงแต่อาจจะต้องอาศัยแรงผลักดันจากภายนอกที่จะช่วยประคับประคองและร่วมกันพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนที่ยั่งยืนและพึงพาตนเองต่อไปได้

(2.2) การจัดเวทีชุมชนเสวนา “ปัดผุนภูมิปัญญา คันที่มาเชียงรากน้อย”

ดำเนินการเมื่อวันที่ 29 กันยายน 2555 ณ วัดศาลาแดงหน่อ ตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี (ตามภาพที่ 4) โดยการดำเนินงานในการจัดเวทีเสวนาครั้งนี้ คณาจารย์และนักศึกษาที่มุ่งเน้นในการผลิตบันทึกที่มีคุณภาพ ทั้งความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และความรับผิดชอบต่อสังคม ได้เลือกเห็นความสำคัญของการพัฒนาคนและชุมชนอย่างยั่งยืน รวมทั้งมุ่งสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ และแนวทางการดำเนินงานเพื่อ

บูรณาการกับการเรียนการสอน ได้กำหนดจัดงานโครงการ “สื่อหลอมรวมสร้างสรรค์ เพื่อการจัดการองค์ความรู้และภูมิปัญญา ท้องถิ่น” ร่วมกับชุมชนเชียงรากน้อย ตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี และได้จัดเวทีชุมชนเสวนา “ปัจจุ่นภูมิปัญญา คันที่มาเชียงรากน้อย” โดยมีการเชิญตัวแทนจากชุมชนเชียงรากน้อย เช่น นายกองค์การบริหารส่วนตำบล แกนนำหมู่บ้าน นักพัฒนาชุมชน ประชุมชุมชน เป็นต้น เพื่อมาร่วมพูดคุยถึงข้อมูลของชุมชนที่แต่ละชุมชนนั้นได้ช่วยกันระดมความคิดและทำแผนที่ความคิดทั้ง 2 ครั้ง มาร่วมเสนาะสหทัณฑ์ที่แกนนำแต่ละหมู่บ้านได้ช่วยกันแสดงให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน จุดเด่นและจุดด้อย รวมทั้งความต้องการของชุมชนในมิติต่างๆ กับคณาจารย์และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของมหาวิทยาลัยกรุงเทพ เพื่อถ่ายทอดประเดิมและองค์ความรู้เพื่อให้นักศึกษา คณาจารย์และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องนำประเดิมดังกล่าวที่ได้จากการทำแผนที่ความคิดครั้งที่ 2 ไปเป็นโจทย์ในการดำเนินโครงการ 3-3-9 พื้นที่สร้างสรรค์..ปั้นรักษ์ บัน្តร ต่อไป

สรุปสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ร่วมกัน

การเข้าไปในพื้นที่ชุมชนของคณะทำงานและนักศึกษาได้รับความสนใจจากชาวบ้านพอสมควร ถึงแม้ว่าจะมีความขลุกขลัก บ้างในบางเรื่อง เช่น ติดขัดเรื่องภูระเบียบต่างๆ ของชุมชน หรือ

ความคิดเห็นที่แตกต่างของคนในชุมชน แต่เมื่อได้มีการพูดคุย ทำความเข้าใจ โดยคณะทำงานได้มีการสื่อสาร ชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ “ชุมชนสร้างพื้นที่สร้างสรรค์” ก็ทำให้ชาวบ้านเข้าใจถึงเจตนาของแผนการดำเนินโครงการต่างๆ เสียงที่สะท้อนของชาวบ้าน คือ ต้องการให้ทำโครงการอย่างต่อเนื่องให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนจริงๆ และไม่รบกวนวิถีชีวิตชาวบ้าน รวมทั้งคณะทำงานได้พงกับหัวหน้าชุมชนเจตอาสาของหมู่บ้านศาลาแดง เนื่อที่เป็นบุตรสาวของผู้ใหญ่บ้านศาลาแดงเนื่อ ผู้มีความมุ่งมั่นที่จะกระตุ้นให้เยาวชนในท้องถิ่นมีจิตอาสา ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นพลังเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่มีคุณภาพกลุ่มหนึ่ง เนื่องจากเยาวชนกลุ่มนี้ได้ทำประโยชน์ต่อชุมชนอย่างต่อเนื่องตลอดมา

นอกจากนี้ ยังพบว่า “ชุมชน” เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ เนื่องจากความคิดของชาวบ้านเป็นสิ่งที่เรียบง่าย แต่สามารถสะท้อนอัตลักษณ์ของตนเองได้เป็นอย่างดี และสร้างสรรค์โดยที่ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาศาสตร์วิชาการที่ร่าเรียนกันมาในสถาบันการศึกษา แต่ใช้ประสบการณ์การลองผิดลองถูก และวิถีชีวิตเข้ามาประยุกต์ใช้ด้วยกันได้อย่างลงตัว

3. ขั้นดำเนินงาน คือ การวางแผนทางการปฏิบัติงานของแต่ละส่วนแต่ละฝ่าย โดยหลังจากจัดเวทีชุมชน “ปัจจุ่นภูมิปัญญา

ภาพที่ 4 บรรยากาศในการจัดเวทีเสวนา “ปัจจุ่นภูมิปัญญา คันที่มาเชียงรากน้อย”

คันที่มาเชียงรากน้อย" แล้ว ทำให้คณำทำงานสามารถกำหนดแนวคิดของการดำเนินโครงการ 3-3-9 พื้นที่สร้างสรรค์..ปั้นรากษ์ ปันรู้ ว่า เป็นการดำเนินกิจกรรมที่ยึดหลักการอนุรักษ์ภูมิปัญญา ท้องถิ่น โดยผสมผสานกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สอดคล้องกับ เกศนี จุฑาวิจิตร (2540) ที่ว่า สื่อกิจกรรมประกอบไปด้วย การจัดนิทรรศการ การจัดประกวด การจัดขบวนแห่ การจัดรถเคลื่อนที่ การจัดสนทนาภากลุ่ม การจัดรายการพิเศษทางวิทยุ

การจัดวันและสัปดาห์พิเศษ การpubประการประชุม เป็นต้น ก่อนจะถึงวันที่ดำเนินโครงการซึ่งกำหนดว่า เป็นวันเสาร์ที่ 17 พฤษภาคม 2555 นั้น ได้มีการประชุมเพื่อให้คณะกรรมการได้สำรวจพื้นที่ในการจัดงานก็คือ ศalaกลางจังหวัดปทุมธานี (หลังเก่า) เมื่อวันเสาร์ที่ 27 ตุลาคม 2555 ณ ร้านอาหารศala ไทย ซึ่งมีคณะกรรมการร่วมกับประชุมหลายฝ่าย เช่น ผู้นำกลุ่มยุวชนจิตอาสาเชียงรากน้อย แกนนำชุมชน คณาจารย์คณะกรรมการศala และคณะกรรมการปัตยกรรมศala คณะกรรมการบริการวิชาการแก่สังคม มหาวิทยาลัยกรุงเทพ โดยคณะกรรมการได้เห็นพ้องต้องกันว่า น่าจะเป็นสถานที่จัดงานที่ดีที่สุด โดยครั้งแรกคิดว่า จะจัดที่ตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี โดยใช้เส้นทางในพื้นที่ในการบันจัดรียน แต่เนื่องจากขณะนั้นถนนในเขตพื้นที่บริเวณตำบลเชียงรากน้อย มีการปรับปรุงและซ่อมแซมจึงไม่สะดวกที่จะใช้เป็นเส้นทางบันจัดรียน หลังจากที่ตกลงเรื่องสถานที่ได้แล้วนั้น ทางมหาวิทยาลัยขอรับผิดชอบในเรื่องการประสานงานกับทางสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปทุมธานี ในการขอใช้สถานที่จัดงานบริเวณลานกลางแจ้ง หน้าศalaกลางจังหวัดปทุมธานี (หลังเก่า) จากนั้นชาวบ้านในฐานะคนในพื้นที่เป็นผู้วางแผนเส้นทางการบันจัดรียน และกำหนดจุดพักทึ่งหมุด 9 วัด ตลอดเส้นทาง 33 กิโลเมตร ได้แก่ วัดบางนา วัดไก่เตี้ย วัดสิงห์ วัดสะแก วัดตำหนัก วัดบางเตยกลาง วัด

ภาพที่ 5 สื่อโปสเตอร์ใช้ในการประชาสัมพันธ์โครงการ
3-3-9 พื้นที่สร้างสรรค์..บ้านรักษ์ ปันธุ์

ภาพที่ 6 ป้ายข้อมูลแต่ละวัดเพื่อเป็นการสะท้อนถึงวิถีพุทธศาสนา สถาปัตยกรรม

เจดีย์หลวง วัดโบสถ์ และวัดเชิงท่า มหาวิทยาลัยนำโดยตัวแทนนักศึกษาลงพื้นที่ประสานกับวัดต่างๆ เพื่อขอใช้สถานที่ในการยกระดับความสะอาด ส่วนครุณารักษ์ประสานขอความอนุเคราะห์จากทางสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปทุมธานี ซึ่งได้รับความร่วมมือในการดำเนินงาน โดยขอนำตราสัญลักษณ์ของกระทรวงวัฒนธรรมเพื่อนำมาทำสื่อประชาสัมพันธ์ และป้ายข้อมูลแต่ละวัดเพื่อเป็นการสะท้อนถึงวิถีพุทธศาสนา สถาบันยกระดับ (ดังภาพที่ 5-6) และนักศึกษาบางส่วนก็ดำเนินการประสานกับหน่วยงานเอกชนเพื่อขอสนับสนุนงบประมาณหรือสิ่งของมาใช้ในกิจกรรม

หลังจากได้มีการตระเตรียมงานกันหลายครั้งระหว่างคณะทำงานการดำเนินโครงการ 3-3-9 พื้นที่สร้างสรรค์...ปั่นรักษ์ปันรู้ ก็ได้จัดขึ้นเมื่อวันเสาร์ที่ 17 พฤษภาคม 2555 ณ ศาลากลางจังหวัดปทุมธานี (หลังเก่า) โดยแบ่งรูปแบบของกิจกรรมออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

(3.1) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยการจัดบันจารยานลดโลกร้อน ซึ่งจะบันเป็นคู่ (ผู้เข้าร่วมบันประมาณ 200 คู่) ไม่จำกัดเพศ วัย และรูปแบบจักรยาน เป็นการบันจารยานท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมระยะทาง 33 กิโลเมตร ระหว่างชุมชนและให้ทั่วพระ 9 วัด ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนที่สำคัญ ในเขตพื้นที่อำเภอคลองหลวง และอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ด้วยการ

ประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อออนไลน์ และเชิญชวนแบบปากต่อปาก กลุ่มคนที่มาร่วมกิจกรรมยามเช้าในส่วนของการบันจารยานนั้น โดยส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มนักศึกษา นักเรียน และชาวบ้านในตำบลเชียงรากน้อย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นชาวมอยุจามหมู่บ้านศาลาแดง หนือที่ร่วมกันแต่งกายชุดมอยุและนำจักรยานสามล้อที่เป็นของชาวบ้านเองนั้นมาร่วมงานในวันนั้นด้วย

นอกจากนี้ ยังมีการอนุรักษ์ภาษา莫ญ โดยการเชิญ คุณประพัฒน์ กองศรี ประธานชุมชน莫ญจังหวัดปทุมธานี ขึ้นกล่าวเชิญชวน และพูดรายละเอียดของกิจกรรมเป็นภาษา莫ญ โดยคุณประพัฒน์ ได้แต่งกายแบบมอยุและเคี่ยวหมาก ซึ่งแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ของคน莫ญดั้งเดิม รวมทั้งในขบวนจักรยานรักษ์โลกยังมีกลุ่มชาวบ้านในหมู่บ้านศาลาแดงหนือ แต่งกายแบบมอยุบันจารยานสามล้อ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้านเข้าร่วมด้วย (ตามภาพที่ 7)

สอดคล้องกับที่สุชาดา พงศ์กิตติวิจูลย์ (2555) พบว่า การที่อยู่ร่วมกับเชื้อชาติอื่นเจึงจำเป็นต้องแสดงอัตลักษณ์เพื่อแสดงถึงการดำรงอยู่ รวมทั้งการสร้างอำนาจการต่อรองในพื้นที่ มิติทางด้านวัฒนธรรม เช่น การแสดงເອົ້າກອ ຈຶ່ງຄູກເລືອກສຽນໍາມາພລິຫໍາເພື່ອການສ້າງແລະສັບທອດອัตลักษณ์ຂອງຄົນໄທຢ່າງສ່າຍຈິນ ໃນຄ່າເກອພນສົນຄົມ ຈັງຫວັດຈລຸງ

ภาพที่ 7 บรรยากาศช่วงเช้า โครงการ 3-3-9 พื้นที่สร้างสรรค์...ปั่นรักษ์ ปันรู้

(3.2) กิจกรรมอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการจัด “ถนนคนมอญ” ที่บรรจุอัดแน่นด้วยเรื่องราวของดีหายากที่เป็นภูมิปัญญาชุมชน เช่น แกงมะตاد ที่ระลึกทางทรง จำลองวิถีชีวิตชาวมอญด้วย “ห้องเรียนชีวิตมอญ” นิทรรศการผลงานภาพถ่ายของอาจารย์ และผลงานภาพเขียนของนักศึกษา คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิชา ARF161 Drawing and Rendering 1 (การวาดเส้นและแสดงผลงาน 1) ที่ได้แสดงให้เห็นถึงสถาปัตยกรรมชุมชนแบบมอญที่หาดูได้ยาก ซึ่งเกิดจากการลงพื้นที่บูรณาการบริการวิชาการแก่สังคมฯ เช้ากับกระบวนการเรียนการสอน โดยฐานข้อมูลจากชุมชนได้นำมาถ่ายทอดเป็นงานศิลปะ และการจัดฉายภาพพยนตร์กลางแปลง 6 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเล่าจากภาพวาด เพลงบันดาลใจ ศala สำนึก กระทอมปลายนา เก้าสิบ วันชั้นทำได้ เดอะไดอารี่ ซึ่งเป็นผลงานเขียนบท กำกับ และถ่ายทำของนักศึกษาวิชา BR434 Advanced Television Production (การผลิตรายการโทรทัศน์ขั้นสูง) ซึ่งนักศึกษาได้ลงไปในพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลนำมาทำเป็นละครโทรทัศน์สั้นสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และอัตลักษณ์ของชุมชน ในส่วนนี้ชาวบ้านจะมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเชิงลึกกับนักศึกษา และร่วมเป็นนักแสดงในละครแต่ละเรื่องอีกด้วย โดยที่นักศึกษาทุกคนจะมีชุดข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบางส่วนแล้วจากการจัดกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้น แต่ละกลุ่มลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลเพิ่มเติม แล้วหยิบยกประเด็นสำคัญมาระดมความคิด ตีโจทย์หรือประเด็นให้แตก ซึ่งแต่ละกลุ่มการผลิตได้มุ่งเน้นนำเสนอแก่นักเรียน ดังนี้ หมู่ 1 ปากอاد นำเสนอประเด็นการอนุรักษ์ชุมชนไทย และการเรียนรู้ชีวิตอย่างพอเพียง หมู่ 2 ศala แดงเนื้อ เลือกประเด็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น หมู่ 3 เมตารังค์ หยิบยกในเรื่องของภูมิปัญญาชาวบ้าน หมู่ 4 ศala พัน นำเสนอมุมมองของการสร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิด และหมู่ 5 วัดคลองพลับ กีเลือกประเด็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาทางความคิดมานำเสนอ และได้ถ่ายทอดสู่บุคลากรต่อไป หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมบันเทิง ทุกคนที่อยู่ภายในงานก็ร่วมกันจุดเทียนขับถ่ายพระพwr “พ่อหลวงของเรา” ซึ่งกิจกรรมทุกอย่างได้ใช้รูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมทุกครั้ง

กาญจนฯ แก้วเทพ (2546; น.109) ยังได้กล่าวถึงการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนไว้ว่า การมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารของประชาชน จะเกิดขึ้นได้ต้องเกี่ยวข้องผูกโยงกับความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of belonging) โดยด้านหนึ่งความรู้สึกเป็นเจ้าของ นำมาซึ่งความสนใจ ห่วงใย ดูแลรักษา ในขณะที่อีกด้านหนึ่งความรู้สึกเป็นเจ้าของจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้เป็นเจ้าของมีอำนาจที่จะสามารถเข้าไปจัดการกับสิ่งของหรือเรื่องราวนั้น ซึ่งก็คือการเข้ามามีส่วนร่วมนั่นเอง ดังนั้นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและความรู้สึกผูกพันเป็น

กระบวนการรับส่งซึ่งกันและกัน คือ เมื่อเริ่มต้นด้วยการเข้ามา มีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารก็จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งระดับความเข้าใจ ระดับอารมณ์ไปจนถึงระดับการกระทำ ที่จะนำไปสู่ความผูกพันต่อประเด็นนั้นๆ เมื่อผูกพันก็จะกลายเป็นแรงจูงใจให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการสื่อสารมากขึ้น

นอกจากนี้ สุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์ (2555) ยังกล่าวอีกว่า การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีความรักและห่วงเหงาสืบพื้นบ้าน และการตื่อเรื้อรังที่จะสืบทอดสืบพื้นบ้านต่อไป ในขณะที่การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมยังช่วยสร้างสัมพันธภาพสำหรับผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ทุกภาคส่วนในชุมชนจนพัฒนาไปสู่เครือข่าย (Network) ในการทำงานสืบทอดสืบพื้นบ้านให้เข้มแข็งต่อไป สิ่งที่สำคัญสำหรับกระบวนการสืบทอดและสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ต้องตั้งอยู่บนหลักของ “การสื่อสารอย่างมีส่วนร่วม” ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการทำงานร่วมกันของผู้สั่งสาร หรือผู้สืบทอดในลักษณะของการทำงานบันเครือข่าย หรือการให้ผู้รับสารซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบการสืบทอดที่เหมาะสมกับกลุ่มวัยของตน

อย่างไรก็ตาม จากเดิมที่คณะกรรมการมีความประสันต์จะจัดงานดังกล่าวบริเวณชุมชนตำบลเขียงรากน้อย เนื่องจากต้องการให้ชาวบ้านในชุมชนได้ออกมา มีส่วนร่วม รวมทั้งเผยแพร่อัตลักษณ์เขียงรากน้อยให้เป็นที่รู้จัก แต่เมื่อจัดย่างงบประมาณการ ทำให้ต้องมีการย้ายสถานที่จัดงาน โดยเปลี่ยนมาเป็นศala กลางจังหวัดปทุมธานี (หลังเก่า) เป็นสถานที่ในการจัดงาน สำหรับอุปสรรคที่ไม่สามารถจัดงานที่ชุมชนเขียงรากน้อย เนื่องจากมีการปรับปรุงถนนบริเวณหน้าหมู่บ้านทำให้การบันจัดงานเป็นไปได้ยาก เพราะวัตถุประสงค์ของการบันจัดงาน คือ การบันเพื่อชุมชนภราดาให้พระ เรียนรู้วัฒนธรรมตามแหล่งสำคัญต่างๆ แต่ด้วยหนทางที่ลำบากจึงไม่อาจจะทำให้เกิดกิจกรรมดังกล่าวได้ รวมทั้งจัดงานที่ผู้แข่งขันเตรียมมาและจัดงานที่ทางคณะกรรมการให้มาทำ ไม่สามารถจัดงานได้ ดังนั้น คณะกรรมการจึงเห็นควรให้มีการเปลี่ยนสถานที่มาเป็นศala กลางจังหวัดปทุมธานี (หลังเก่า) ด้วยเหตุว่าบริเวณดังกล่าวอยู่ติดกับตลาดและเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมหลายๆ อย่าง จึงเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมในการดำเนินกิจกรรม

4. ขั้นประเมินผล มีการวางแผนการประเมินผลไว้ล่วงหน้า โดยการใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล (อ้างอิงข้อมูลขั้นประเมินผลจากภาควิชาการประชาสัมพันธ์) ซึ่งในแบบสอบถามได้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1) แบบสอบถามการดำเนินงานการจัดกิจกรรมสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการฯ โดยทั่วไป 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาผู้ริเรียนและการเรียนรู้ร่วมกัน 3) แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจและความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการฯ ของคนทั่วไป 4) แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจและความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการฯ ของคนในชุมชน

1. แบบสอบถามการดำเนินงานการจัดกิจกรรมสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการฯ โดยทั่วไป มีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 200 คน แบ่งค่าตามย่อออกเป็น 4 ส่วน สามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 ข้อมูลด้านประชากร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 65 และเพศชาย จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 35 โดยส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 18-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 49 ในด้านการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ศึกษาในระดับป्रถวนญาติ คิดเป็นร้อยละ 68 ด้านการประกอบอาชีพพบว่า ส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษาร้อยละ 26.5

1.2 ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการฯ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมวิถีชีวิตของคนในตำบลเชียงรากน้อยมากที่สุด ร้อยละ 61.5 ทราบถึงความสำคัญของทางแห่งสีในงานประเพณีต่างๆ ร้อยละ 53.5 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาหารขั้นชื่อของตำบลเชียงรากน้อย ร้อยละ 52.5 รวมทั้งได้รับความรู้จากกิจกรรมภายในงาน ร้อยละ 52.5 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสินค้าโอท็อป (OTOP) ของตำบลเชียงรากน้อย คิดเป็นร้อยละ 51 มีความรู้เข้าใจเกี่ยวกับการทำที่ระลึกทางแห่งสี ร้อยละ 50.5 รู้จักตำบลเชียงรากน้อย ร้อยละ 49.5 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องมือการเกษตรแบบดั้งเดิมของตำบลเชียงรากน้อย คิดเป็นร้อยละ 48 และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมห้องเรียนชีวิตมอญ ร้อยละ 45 โดยสรุป กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการฯ ในระดับเห็นด้วยมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.79

1.3 ด้านทัศนคติเกี่ยวกับโครงการฯ พบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่า โครงการนี้เป็นแหล่งศึกษาและเรียนรู้ภูมิปัญญาของชาวตำบลเชียงรากน้อย ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 65 โดยมีความเห็นว่าโครงการฯ ที่จัดขึ้นเป็นการสืบทอดศิลปวัฒนธรรมประเพณีของชาวมอญ ร้อยละ 60 และเห็นว่าโครงการนี้เสริมสร้างคุณภาพชีวิตและสังคมให้กับชุมชนเชียงรากน้อย ร้อยละ 56.5 นอกจากนี้ ยังมีทัศนคติว่าการเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวตำบลเชียงรากน้อย เป็นสิ่งที่ควรมีการสนับสนุน คิดเป็นร้อยละ 53 ส่วนทัศนคติว่าการเรียนการเกษตรแบบดั้งเดิมของตำบลเชียงรากน้อยเป็นประโยชน์แก่บุคคลที่ได้เข้ามาช่วงงาน ร้อยละ 48.5 และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คิดว่า การซื้อสินค้าจากชุมชนเชียงรากน้อยเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน คิดเป็นร้อยละ 46.5 โดยมีความเห็นว่าโครงการสามารถสร้างความสามัคคีให้กับชุมชน ร้อยละ 45.5 โดยสรุป กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเกี่ยวกับโครงการฯ ในระดับเห็นด้วยมาก ที่ค่าเฉลี่ย 4.00

1.4 ด้านพฤติกรรมการเข้าร่วมโครงการฯ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการเข้าร่วมโครงการฯ เช่น การปันจารยานหรือเดินชมนิทรรศการ ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54 โดยมีการซื้อสินค้าภายในงาน ร้อยละ 54 เช่นเดียวกับกลุ่ม

ตัวอย่างได้มีการพากในครอบครัวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 53.5 และมีการแนะนำให้ผู้อื่นมาร่วมงาน คิดเป็นร้อยละ 48 โดยได้รับโอกาสได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชาวมอญในตำบลเชียงรากน้อยคิดเป็นร้อยละ 47.5 นอกจากนี้ การทำกิจกรรมร่วมกับนักศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพ ร้อยละ 56.5 โดยที่มีการส่งเสริมหรือแนะนำเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมให้กับนักศึกษา ร้อยละ 52.5 กลุ่มตัวอย่างที่มีความประสงค์จะเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมของมหาวิทยาลัยในครั้งต่อไป คิดเป็นร้อยละ 52 ส่วนการนำความประทับใจที่ได้ภายในงานไปบอกเล่าให้ผู้อื่นฟัง คิดเป็นร้อยละ 49.5 กลุ่มตัวอย่างที่เลือกมาเก็บภาพบรรยากาศภายในงาน คิดเป็นร้อยละ 47 และสุดท้ายโดยสรุป กลุ่มตัวอย่างมีการเข้าร่วมโครงการในลักษณะที่เห็นด้วยมากที่ค่าเฉลี่ย 3.87

2. แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียนและการเรียนรู้ร่วมกัน โดยทำการสำรวจความคิดของนักศึกษาวิชา PR303 Stakeholder Analysis Management (การบริหารข้อมูลเชิงวิเคราะห์ของประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง) และ PR308 Integrated Relationship Management (การบริหารความสัมพันธ์แบบบูรณาการ) จำนวน 230 คน สามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 ข้อมูลด้านประชากร พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 158 และเพศชายอีก 72 คน

2.2 ด้านการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ แบ่งค่าตามออกตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) โดยแบ่งข้อค่าตามออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ด้านคุณธรรมจริยธรรม

จากแบบสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า ในการทำงานกลุ่มย่อมต้องมีการเลี่ยงสีและความสุขส่วนตันบ้างในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 65.7 ซึ่งเท่ากับการทำงานกลุ่มร่วมกัน ต้องมีความซื่อสัตย์และจริงใจต่อกัน ร้อยละ 65.7 รองลงมา คือ การทำงานกลุ่มนักศึกษาต้องมีความเข้าใจผู้อื่น และรู้จักการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ร้อยละ 65.2 สำหรับการทำงานร่วมกับชุมชน เพื่อนอาจารย์ และบุคคลอื่น ควรให้ความสำคัญกับการตระหนักรู้ คิดเป็นร้อยละ 64.8 และการทำงานร่วมกับชุมชน แสดงถึงการมีจิตสำนึกราชการ ร้อยละ 59.1 นอกจากนี้ ถ้ามีปัญหาเกิดขึ้นระหว่างการทำงานกลุ่มนักศึกษาควรตัดสินใจแก้ไขปัญหาเพื่อลดความขัดแย้งนั้นด้วยความยุติธรรมและไม่เมื่อยอคติ คิดเป็นร้อยละ 57.4 และการทำงานร่วมกับชุมชน ควรให้ความสำคัญต่อกฎหมายบังคับของชุมชนนั้นๆ ร้อยละ 51.3 ส่วนการทำงานร่วมกับชุมชนเป็นงานที่มีคุณค่างานหนึ่งในงานด้านการประชาสัมพันธ์ ในระดับเห็นด้วยมาก คิดเป็นร้อยละ 50.9 และสุดท้าย การทำงานกลุ่มนักศึกษาต้องแสดงตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น ในระดับเห็นด้วยมาก ร้อยละ 50.9 โดยสรุป พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมในการ

ทำงานโครงการนี้ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.55

ส่วนที่ 2 ด้านความรู้

จากแบบสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า การทำงานร่วมกับชุมชนช่วยให้นักศึกษาเข้าใจหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการสร้างความสัมพันธ์อย่างยั่งยืนระหว่างองค์กรกับชุมชนได้ดียิ่งขึ้น ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 63.9 ลำดับรองลงมาเห็นว่า มีการเข้ามายิงความรู้ที่เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับสิ่งที่ได้ศึกษามาเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการทำงานกับชุมชน ร้อยละ 63 สำหรับการทำงานกับชุมชนทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้การปฏิบัติงานจริงกับชุมชน ร้อยละ 60 สำหรับการนำข้อมูลที่ได้จากชุมชนมานำเสนอได้อย่างเป็นรูปธรรม กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 59.6 และที่เห็นว่านักศึกษาได้ร่วมศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ ของชุมชน ร้อยละ 57.8 ส่วนการทำงานร่วมกับชุมชน ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้สาระอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น ศาสนา วัฒนธรรม ศิลปะ ดนตรี การงานอาชีพ เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 56.1 นอกจากนี้ ยังเห็นว่าสิ่งที่ได้เรียนรู้จากชุมชนสามารถเป็นแนวทางในการสร้างรายได้ให้กับตนเองได้ในอนาคต ร้อยละ 50.4 และเห็นว่า มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการทำงานกับกลุ่มเพื่อน ร้อยละ 50 ส่วนนักศึกษาสามารถวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยอาศัยหลักการและทฤษฎีที่ได้ศึกษามา คิดเป็นร้อยละ 49.6 และสุดท้ายเห็นภาพรวมของกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการทำงานเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ในระดับเห็นด้วยมาก ร้อยละ 47.8 โดยสรุปพบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ในการทำงานโครงการฯ ในระดับเห็นด้วยมาก ที่ค่าเฉลี่ย 4.25

ส่วนที่ 3 ด้านทักษะทางปัญญา

จากแบบสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า เมื่อนักศึกษาพบปัญหาต่างๆ ขณะทำงานกับชุมชนและทำงานกลุ่มกับเพื่อนนักศึกษา สามารถหาแนวทางแก้ไขได้อย่างเหมาะสม ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 60 รองลงมาเห็นว่า การทำงานกับชุมชนทำให้นักศึกษาเห็นถึงความสำคัญของการคิดวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจ ร้อยละ 59.6 และเห็นว่า นักศึกษาทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพกับกลุ่มในสถานการณ์ที่หลากหลาย ในระดับเห็นด้วยมาก ร้อยละ 55.7 เท่ากับกลุ่มตัวอย่างที่เห็นว่า นักศึกษาสามารถค้นหาข้อเท็จจริงของชุมชนจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย คิดเป็นร้อยละ 55.7 นอกจากนี้ ยังเห็นว่าในการทำงานกับชุมชน นักศึกษารู้จักการใช้ทักษะและความรู้ความเข้าใจในวิชาที่ได้ศึกษามาประกอบการทำการกิจกรรม ร้อยละ 54.8 โดยเห็นว่า การที่นักศึกษามีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนจะก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น คิดเป็น

ร้อยละ 52.6 และการทำงานกลุ่มนักศึกษาสามารถรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายมาเป็นอย่างดี ร้อยละ 50.9 ส่วนการทำงานร่วมกับชุมชน ทำให้นักศึกษาเลี้งเห็นถึงปัญหาสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน ร้อยละ 50 โดยที่การทำงานร่วมกับชุมชนและกลุ่มเพื่อน ทำให้นักศึกษาประเมินทางเลือกเพื่อใช้ในการตัดสินใจได้ ร้อยละ 47.4 ตรงกับการทำงานร่วมกับชุมชนและเพื่อน จะช่วยให้นักศึกษาแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างดีเยี่ยม คิดเป็นร้อยละ 47.4 เท่ากันซึ่งสรุปได้ว่า นักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะทางปัญญาในการทำงานโครงการฯ ในระดับเห็นด้วยมาก ที่ค่าเฉลี่ย 4.25

ส่วนที่ 4 ด้านทักษะ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ

จากแบบสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า นักศึกษาสามารถริเริ่มและพัฒนาการเรียนรู้การทำงานร่วมกับชุมชน โดยมีอาจารย์เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำเล็กน้อย ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 55.7 และจากการทำการกิจกรรมนักศึกษาเรียนรู้การสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้ดี ในระดับเห็นด้วยมาก ร้อยละ 53 ส่วนการทำงานกับชุมชนและกลุ่มเพื่อน นักศึกษาสามารถต้นหาข้อบกพร่องในความรู้และทักษะของตนเองได้ ร้อยละ 51.7 นอกจากนี้ เห็นว่าในการทำงานกลุ่มนักศึกษาเรียนรู้ที่จะรับผิดชอบในกิจกรรมหรืองานที่ทำกับชุมชนตามที่ได้รับมอบหมาย ร้อยละ 50.4 โดยที่การทำงานกลุ่มจะช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้การเป็นผู้นำ คิดเป็นร้อยละ 50 เท่ากับการทำงานกับชุมชนและกลุ่มเพื่อน ช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้การคิดและทำกิจกรรมต่างๆ สำหรับการทำงานกับชุมชน นักศึกษาพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชน ร้อยละ 49.1 โดยที่การทำงานกับกลุ่มเพื่อนนักศึกษาเรียนรู้ที่จะรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างของเพื่อนในกลุ่ม ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 49 โดยสรุปพบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบในการทำงานโครงการฯ ในระดับเห็นด้วยมาก ที่ค่าเฉลี่ย 4.38

2.3 ด้านการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักศึกษาและชุมชน
พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า ในการทำงานร่วมกับชุมชน นักศึกษามีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและศึกษาความต้องการของชุมชน เพื่อนำข้อมูลมาต่อยอดให้เกิดประโยชน์กับชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ร้อยละ 56.5 รองลงมาเห็นว่า ในการทำงานร่วมกับชุมชน อาจารย์ และเพื่อนนักศึกษามีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น โดยการยอมรับฟังและปฏิบัติตามผู้อื่น ถ้าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสม ร้อยละ 53.9 และเห็นว่า ในการทำงานกลุ่มนักศึกษาแต่ละคนมีความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย และนำไปปฏิบัติให้สำเร็จ แล้ว

นำความรู้ที่ได้นั้นมาแบ่งปัน ร้อยละ 53.5 ส่วนการทำงานร่วมกับชุมชน อาจารย์ และเพื่อน นักศึกษามีการร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ร้อยละ 51.3 และสำหรับผลลัพธ์ของการทำงานกลุ่ม สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 50.4 โดยที่สมาชิกในกลุ่มมีการพึ่งพาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้การทำงานร่วมกันประสบผลสำเร็จ ร้อยละ 49.6 เท่ากับการร่วมกับชุมชน อาจารย์ และเพื่อน เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน นอกจากนี้ การทำงานร่วมกับผู้อื่น นักศึกษาให้ความช่วยเหลือและให้ข้อแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อกัน ในระดับเห็นด้วยมาก ร้อยละ 47 และสุดท้ายเห็นว่า ความสำเร็จรายบุคคลถือว่าเป็นความสำเร็จภายในกลุ่ม ร้อยละ 45.7

3. แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจและความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการฯ โดยสำรวจความคิดเห็นของประชาชนทั่วไป จำนวน 60 คน แบ่งคำถามย่อยออกเป็น 3 ส่วน สามารถสรุปได้ดังนี้

3.1 ข้อมูลด้านประชากร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 58.3 และ เพศชาย จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 41.7 และอายุโดยเฉลี่ย ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 18-25 ปี ร้อยละ 43.3

3.2 ความพึงพอใจในการจัดงาน พบร่วมกับความสนุกสนานกับการแสดงงดงาม บันเทิง ในระดับพึงพอใจมาก ร้อยละ 46.7 รองลงมา พึงพอใจสำหรับ มารยาทและการสื่อสารของนักศึกษา พึงพอใจต่อความเหมาะสม สมของวันที่จัดงานในระดับพึงพอใจมากเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 45 ส่วนด้านความพึงพอใจต่อความสนุกสนานในเกมต่างๆ ร้อยละ 40 โดยที่พึงใจต่อความสนุกสนานในการแข่งขันรักษาโลก ร้อยละ 38.3 นอกจากนี้ ความพึงพอใจต่อความเหมาะสมสมของเวลา ที่จัดแข่งขันรักษาโลก ความพึงพอใจต่อความเหมาะสมสม ของเวลาที่จัดนิทรรศการและการอกร้าน การแสดงภาพพยัคฆ์ กลางแปลง และความรู้ที่ได้รับจากการชั้นเรียนนิทรรศการและการอกร้าน รวมทั้งความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ที่นำมาจำหน่ายภายในงาน ในระดับพึงพอใจปานกลาง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ตอบตรงกันที่ ร้อยละ 36.7 ส่วนการอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น รถสุขา ร้อยละ 33.3 และพึงใจต่อความเหมาะสมสมของสถานที่จัดงาน ในระดับพึงพอใจปานกลางและมากเท่ากัน คือ ร้อยละ 31.7 โดยสรุป ส่วนใหญ่พึงใจต่อกิจกรรมทั้งหมด ในระดับพึงพอใจมาก ร้อยละ 3.68

3.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการฯ พบร่วมกับความสนุกสนานและมหัศจรรย์ ในครั้งต่อไป โดยส่วนใหญ่เห็นว่า กิจกรรมดังกล่าวทำให้ไว วางแผนให้ไว อาจารย์และเพื่อน นักศึกษาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการจัดงาน ให้ความสนุกสนานและน่าสนใจ คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาเห็นว่า รู้สึกดีใจที่ได้เห็นความร่วมมือที่เกิด

ขึ้นระหว่างชุมชนและมหาวิทยาลัย รวมทั้งอย่างให้มีกิจกรรมแบบนี้ในโอกาสต่อไป และเห็นว่าการเข้ามาร่วมกิจกรรมนี้มีความคุ้มค่า คิดเป็นร้อยละ 41 นอกจากนี้ กิจกรรมนี้ทำให้มีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาหรือของดีของชุมชนเชียงรากน้อย ร้อยละ 40 และกิจกรรมนี้ส่วนที่สอนให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชนและมหาวิทยาลัย ร้อยละ 38.3 ส่วนที่เห็นว่า ได้รับแรงบันดาลใจที่จะนำสิ่งที่พับเห็นในกิจกรรมครั้งนี้ไปเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวร้อยละ 35.7 โดยสรุป ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการฯ ในระดับเห็นด้วยมาก ค่าเฉลี่ย 3.92

4. แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจและความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการฯ โดยสำรวจความคิดเห็นของคนในชุมชนเชียงรากน้อย จำนวน 18 คน แบ่งคำถามย่อยออกเป็น 3 ส่วน โดยสรุประยะเฉียดดังนี้

4.1 ข้อมูลด้านประชากร พบร่วมกับความพึงพอใจ เป็น เพศหญิง จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 36.7 และเพศชายอีก จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 23.3 มีอายุโดยเฉลี่ยอยู่ที่ระหว่าง 35-44 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 23.3 ส่วนใหญ่มาจากหมู่บ้านคลาพัน จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7 และมีการรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับโครงการฯ จากแกนนำชุมชนมากที่สุด คือ ร้อยละ 36.7

4.2 ความพึงพอใจในการจัดงาน พบร่วมกับความรู้ที่ได้รับจากการชั้นเรียนนิทรรศการและการอกร้านผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่พึงพอใจ คิดเป็นร้อยละ 36.7 สำหรับมารยาทและการสื่อสารของนักศึกษา รวมทั้งความเหมาะสมสมของเวลาที่จัดแข่งขันรักษาโลก ในระดับพึงพอใจ ร้อยละ 33.3 และ ส่วนใหญ่พึงใจต่อกิจกรรมทั้งหมด ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ 30.99 ส่วนความสนุกสนานต่อการแสดงงดงาม บันเทิง และความสนุกสนานต่อการแข่งขันรักษาโลก ในระดับพึงพอใจ ร้อยละ 30 ด้านความเหมาะสมสมของเวลาที่จัดนิทรรศการและการอกร้าน การแสดงภาพพยัคฆ์กลางแปลง และความสนุกสนานต่อเกมต่างๆ และการอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น รถสุขา ในระดับพึงพอใจมาก ร้อยละ 26.7 ส่วน ความพึงใจต่อความเหมาะสมสมของวันที่จัดงาน พึงพอใจมาก คิดเป็นร้อยละ 23.3 ด้านความเหมาะสมสมของสถานที่จัดงาน ในระดับพึงพอใจปานกลางมาก และมากที่สุดเท่ากัน คือ ร้อยละ 20

4.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการฯ พบร่วมกับความสนุกสนานและมหัศจรรย์ในครั้งต่อไป โดยที่เห็นว่า การเข้ามาร่วมกิจกรรมครั้งนี้มีความคุ้มค่า ร้อยละ 50 และเห็นว่า กิจกรรมดังกล่าว ทำให้ท่านอย่างต่อยอดของดีที่ชุมชนของท่านมีอยู่ให้เป็นที่รู้จัก และได้รับการยอมรับต่อไป รวมทั้งกิจกรรมนี้ทำให้มีความภาคภูมิใจในชุมชนเชียงรากน้อย ในระดับเห็นด้วยมาก ร้อยละ 36.7 โดยที่อย่างให้มีกิจกรรมแบบนี้ใน

โอกาสต่อไป ร้อยละ 33.3 ส่วนกิจกรรมดังกล่าวจะสหท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชนและมหาวิทยาลัยสึกศิริเจที่เห็นความร่วมมือที่เกิดขึ้นระหว่างชุมชนและมหาวิทยาลัย ร้อยละ 30 นอกจากนี้ ยังได้รับแรงบันดาลใจที่จะนำสิ่งที่พบเห็นในกิจกรรมครั้งนี้ไปเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว ในระดับเห็นด้วยมาก ร้อยละ 26.7 โดยสรุปพบว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการฯ ในระดับเห็นด้วยมาก ที่ค่าเฉลี่ย 4.16

5. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

1) ความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมการแข่งขันจัดภารกิจสังคม

ส่วนใหญ่เห็นว่า กิจกรรมดังกล่าวช่วยส่งเสริมเรื่องการอุทิศกำลังกาย ทำให้สุขภาพแข็งแรง ได้ทำบุญให้พระ 9 วัด กระชับความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและมหาวิทยาลัย เป็นกิจกรรมที่แปลงแต่สนุก มีความต้องการอย่างให้จัดโครงการแบบนี้อีก รวมทั้งรักษาสิ่งแวดล้อมด้วย

2) ความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมฯ

ผู้ให้สัมภาษณ์พึงพอใจต่อกิจกรรมที่เกิดขึ้น อย่างจะให้มีการจัดอีกในอนาคต เพราะมีความสนุกสนานและนักศึกษา เป็นกันเอง แต่บางส่วนก็แนะนำว่า ยังมีการประชาสัมพันธ์ที่น้อยเกินไป ทำให้คนในชุมชนไม่ทราบข่าว รวมทั้งมีผู้คนทำให้สถานที่ เคลอะแคระ ดูไม่น่ามาเที่ยว กิจกรรมน้อยเกินไป และสถานที่ไม่เหมาะสมต่อการจัดงาน

3) ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมฯ

ผู้ให้สัมภาษณ์บางส่วนเข้าใจว่า วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม คือ การสืบสานวัฒนธรรมอยู่ รวมทั้งประเพณีเก่าๆ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและมหาวิทยาลัย การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการรายสินค้า OTOP รวมทั้ง บางส่วนไม่ทราบว่ากิจกรรมที่จัดขึ้นมีวัตถุประสงค์อะไรเนื่องจากไม่มีผู้แจ้ง

4) ประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมฯ

ส่วนใหญ่เห็นว่า มีประโยชน์ต่อชุมชนและมหาวิทยาลัย เนื่องจากการสร้างความสัมพันธ์ความสามัคคีและเป็นการแสดงให้เห็นถึงความใส่ใจของมหาวิทยาลัยที่มีต่อชุมชน รวมทั้ง เป็นการเผยแพร่ข้อมูลหวาน เช่น ขنم กึ่งเป็นข้อมูลประจำท้องถิ่น

5) คำแนะนำเกี่ยวกับกิจกรรมครั้งต่อไป

ผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นว่า ควรจัดกิจกรรมแบบนี้ ต่ออีกในอนาคต แต่ขอให้พิจารณาเรื่องการเพิ่มกิจกรรม รวมทั้ง ลักษณะของกิจกรรมที่ควรมีความเหมาะสมมากกว่านี้ และควรปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ผลที่เกิดขึ้นต่อภาคส่วนต่างๆ

จากการวิจัยในช่วงปีการศึกษา 2555 (ช่วงเวลาดำเนินกิจกรรมพ.ศ. 2555-2556) จากเวทีเสวนา “ปั่นผุ่นภูมิปัญญา คันที่มาเชียงรากน้อย” สู่โครงการ “3-3-9 พื้นที่สร้างสรรค์...ปั่นรักษ์ ปันรู้” ซึ่งถือว่าเป็นการดำเนินงานภายใต้โครงการบริการวิชาการแก้สังคมฯ ครั้งแรกในพื้นที่ใหม่ที่มหาวิทยาลัยกำหนดมานั้นพบว่า ทั้งชุมชน รวมทั้งคณาจารย์ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของมหาวิทยาลัยกรุงเทพ ต่างก็ได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ชุมชนดำเนินเชียงรากน้อย

1.1 ด้านเศรษฐกิจชุมชน เนื่องจากในวันจัดกิจกรรมมีการอกร้านของชาวบ้านในหมู่บ้านต่างๆ เช่น พรอมเช็ตเท้า น้ำยาขัดรองเท้า ขنمไทย แกงมะตاد แกงกะทิต่างๆ อาหารจากเห็ด งานร้อยลูกปัด และไก่ภาคอ่อน เป็นต้น ถึงแม้วันจัดงาน ดังกล่าว จะมีประชาชนเข้าร่วมงานน้อยกว่าเป้าหมายที่คาดไว้ แต่ชาวบ้านก็ยังพอมีโอกาสได้ขายสินค้าของตนได้บ้างพอสมควร รวมทั้งปีได้มีโอกาสประชาสัมพันธ์สินค้าของตนอีกด้วย

ภาพที่ 8 ภาพของขنم กึ่งเป็นข้อมูลในช่วงเทศกาลออกพรรษา (ถ่ายจากร้านขายหน้าบ้านวัดโพธิ์นั่มรัตตาราม หมู่ 4 ศาลาพัน ตำบลเชียงรากน้อย)

จากภาพที่ 8 เป็นขนมไทยโบราณที่หาคนทำและรับประทานได้ยากในปัจจุบัน แต่จากการได้ลงพื้นที่ในการทำโครงการนั้น นักศึกษาได้ลงไปถ่ายทอดเรื่องราวและนำเสนอในเนื้อหาของละครโทรทัศน์ ภายใต้โครงการ “ละครกลางแปลง... สำแดงชุมชน” เพื่อให้รู้ถึงกรรมวิธีในการทำขนมดังกล่าว ดังภาพประกอบ ภาพที่ 9

ภาพที่ 9 ภาพจากส่วนหนึ่งในละครเรื่อง “ศาลาสำนัก” ใช้โจทย์ในพื้นที่หมู่ 4 ศาลาพัน มาดำเนินเรื่อง

1.2. ด้านอัตลักษณ์ชุมชน ในการจัดงานจักรยานรักษ์โลกช่วงเช้า คณะทำงานได้เชิญ คุณประพันธ์ กองศรี ประธานชมรมไทยรามัญ จังหวัดปทุมธานี ขึ้นกล่าวชี้ญูชวน และพูดถึงรายละเอียดของกิจกรรมเป็นภาษาไทยอยู่ โดยคุณประพันธ์ได้แต่งกายแบบมอยุและเคียวหามาก ซึ่งแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ของชุมชนเชียงรากน้อยที่มีความเป็นชุมชนมอยุอยู่มาก รวมทั้งในขบวนจักรยานก็ได้มีกลุ่มชาวบ้านในหมู่บ้านศาลาแดงเนื่อง แต่งกายมอยุบั้นจักรยานสามล้อ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้านเข้าร่วมการปั่นจักรยานรักษ์โลกด้วย ซึ่งการจัดงานในครั้งนี้ถือว่าเป็นการปิดพื้นที่ให้สาธารณะ ได้รู้จักวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ความเป็นมอยุเวที่หนึ่ง

1.3 เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชนตำบลเชียงรากน้อยและมหาวิทยาลัยกรุงเทพ อีกทั้งเป็นการสร้างพันธมิตรเครือข่ายชุมชนอีกด้วย

1.4 ผู้เข้าร่วมงานได้รับความสนุกสนานจากการกิจกรรมการเล่นเกม โดยเฉพาะยุวชนจิตอาสาเชียงรากน้อยที่เข้ามาร่วมปั่นจักรยานรักษ์โลกตั้งแต่ช่วงเช้า และในช่วงเย็นได้มีกิจกรรม

บันเทิงและเกมสนุกๆ ที่นักศึกษาเป็นผู้ดำเนินการแข่งขัน โดยมีจุดประสงค์เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างยุวชนฯ และนักศึกษา รวมทั้งคณาจารย์ ชาวบ้าน และผู้เข้าชิงงาน อีกด้วย

2. คณาจารย์และนักศึกษา

2.1 เปิดมุ่มมองให้นักศึกษาได้เห็นคุณค่าของสิ่งที่อาจจะไม่เคยเห็นหรือเคยทราบมาก่อนเกี่ยวกับชุมชนในมิติต่างๆ เช่น มิติประเพณีวัฒนธรรม มิติด้านศาสนา มิติด้านเศรษฐกิจชุมชน และมิติด้านการอยู่ร่วมกัน เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากการคิดจริงและทำจริง ผ่านการจัดกิจกรรม และโครงการจัง 6 กิจกรรม ได้แก่ 1) เวทีเสวนา บัดฟุนภูมิบัญญา คันที่มาเชียงรากน้อย 2) โครงการ 3-3-9 พื้นที่สร้างสรรค์...ปั่นรักษ์ บันรุ 3) โครงการ กินอย่างไทย ทำอย่างไร Francis อย่างไร 4) โครงการ บัดดี้อาสา 5) โครงการ แบ่งบัน รอยยิ่มเพื่อชุมชน และ 6) โครงการ ละครกลางแปลง...สำแดงชุมชน

2.2 คณาจารย์และนักศึกษาเห็นคุณค่าของการทำงานร่วมกัน โดยได้เรียนรู้ถึงการแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้า ความอดทน ความยากลำบาก ความเสียสละ การให้อภัย และความภาคภูมิใจในตนเอง

2.3 คณาจารย์ได้มีการนำโครงการฯ ไปบูรณาการกับการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project based learning) ซึ่งโครงการฯ ได้ออกแบบเพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดการค้นคว้าอย่างอิสระและกระตือรือร้น รวมทั้งก่อให้เกิดทักษะการคิดต่อยอดสิ่งต่างๆ

2.4 คณาจารย์ได้มีการนำโครงการฯ ไปบูรณาการกับการทำวิจัย เช่น บทความวิจัยของอาจารย์ กนกพร เพ็ญนารถ อาจารย์ประจำภาควิชาสื่อสารตรา ในหัวข้อ การเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านโครงงานบริการชุมชน เพื่อการเปลี่ยนแปลงภัยในตนเอง : ถอดบทเรียนภาคปฏิบัติจากมหาวิทยาลัยสร้างสรรค์

2.5 คณาจารย์ได้มีการนำโครงการฯ ไปบูรณาการ

ให้เกิดเป็นงานสร้างสรรค์ เช่น คู่มือกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์ (สั้น) สร้างสรรค์วิถีชุมชน

3. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

3.1 سانความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยกรุงเทพ และชุมชนตำบลเชียงรากน้อย ถึงแม้ว่าชาวบ้านส่วนใหญ่จะยังไม่ให้ความร่วมมือหรือสนับสนุนกิจกรรม แต่ก็ถือว่าการทำงานร่วมกับครรัชนี้ ทำให้เกิดสัญญาณของความเกื้อกูลช่วยเหลือและสนับสนุนกิจดีขึ้น

3.2 ถ่ายทอดอัตลักษณ์มหาวิทยาลัย (ความคิดสร้างสรรค์และจิตวิญญาณผู้ประกอบการ) ให้ชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้รับทราบ

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา แก้วเทพ. 2546. อีกครั้งกับเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม. สารสารวิจัยสังคม. สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 26(2); 101-135.

กาญจนา แก้วเทพ และคณะ. 2551. การจัดการความรู้เบื้องต้นเรื่อง “การสื่อสารชุมชน”. สำนักงานสนับสนุนการวิจัย : กรุงเทพฯ. 586 หน้า

เกศินี จุฑาวิจิตร. 2540. การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. เพชรเกษมการพิมพ์ : นครปฐม. 197 หน้า.

จันทนา ทองประยูร. 2548. ปรัชญาในเทคโนโลยีการสื่อสาร (หน่วยที่ 1-7). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช : นนทบุรี. 417 หน้า.

ประชาดิ เบญจวรรณ์ และศุภกาญจน์ ผลกล้า. 2553. แนวทางในการพัฒนาการดำรงรักษาธรรมาภิบาลทางวัฒนธรรมของชนชาติมอญ บ้านศาลาแดงเนื่อง ตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี. จาก www.yru.ac.th/e-journal/file/jajarlovekitty/pre_122.doc. สืบค้นวันที่ 1 กรกฎาคม 2557.

ฝ่ายวิชาการเอ็กซ์เพอร์เน็ท. 2545. เทคนิคการคิดและจำอย่างเป็นระบบ. ต่านสุทธาราการพิมพ์ : กรุงเทพฯ. 96 หน้า.

ภัสรลี นิติเกษตรสุนทร. 2548. ปรัชญาในเทคโนโลยีการสื่อสาร (หน่วยที่ 1-7). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช : นนทบุรี. 417 หน้า.

รัตติกาล เจนจัด. 2548. ของเล่นพื้นบ้านในฐานะสื่อเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุ กับเด็กและเยาวชน ตำบลป่าแಡด อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วารุณี พงษ์ภิญโญ. 2545. ภูมิปัญญาชาวบ้านต่อการสร้างความเข้มแข็งชุมชน: กรณีศึกษาบ้านอัมพวัน หมู่ที่ 8 ตำบลสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

สุจิตรา เปเลี่ยนรุ่ง. 2553. การสื่อสารเพื่อชาร์กษาและต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นมอญของกลุ่มชาวมอญพลัดถิ่นในประเทศไทย ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุชาดา พงศ์กิตติวิมูลย์. 2551. การสืบทอดสื่อพื้นบ้านแห่งตึก จังหวัดจันทบุรี เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน. วิทยานิพนธ์ ปริญญาดุษฎีบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุชาดา พงศ์กิตติวิมูลย์. 2558. การสืบทอดสื่อพื้นบ้านอีกครั้งเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีน อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี. ใน ชุมชนศึกษา กับทรัพยากรม努ย. ศูนย์สหวิทยาการชุมชนศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.

Tufte, T., & Mefalopulos, P. 2009. *Participatory Communication A Practical Guide*. Washington, DC : The World Bank.